Budapest, 1919. 1. szám. Május 1.

A Tanácsköztársaság Könyvtárügye

A könyvtárügyi politikai megbizottak **hivatalos lapja.**

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
VI., Andrássy-ut 12, I. : Telefon: 84—31.
Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Könyvtáraknak, könyvtárosoknak és munkástanácsok közművelődési osztályainak ingyen, magánosoknak évi 12 korona.
Egyes szám 60 fillér.

Az országos könyvtárügy vezetői.

70.638/1919. sz.
III/b. ügyoszt.

Kinevezem *Dienes László* elvtársat a könyvtári ügyek megbizottjává és megbizom a Könyvtárügyi Tanács megszervezésével.

Budapest, 1919 márc. 30.

P. H.

Lukács György s. k.
népbiztos helyettes.

70.638/1919. sz.
III b. ügyoszt.

Kinevezem *Kőhalmi Béla* elvtársat a könyvtári ügyek helyettes megbizottjává és megbizom a Könyvtárügyi Tanács megszervezésével.

Budapest, 1919 márc. 30.

P. H.

Lukács György s. k
népbiztos helyettes.

REPRINT

Kiadja: a Könyvtártudományi és Módszertani Központ, 1968 márciusában.

Felelős kiadó: Barabási Rezső

Előszó – a közeledő félszázados

sóforduló –

„A kisüzem a könyvtárak világában is éppen olyan ésszerűtlen, mint volt már a modern nagykapitalisztikus gazdasági rendszerben."

Kell-e magyarázó szó a Tanácsköztársaság könyvtári vonatkozásu rendeleteihez? Értelmesek, egyszerüek, jogászi cikornyásság nélkül valók. A hivatalos közlöny második oldalán az első mondat tájékoztatja a kései olvasót, miről volt szó. A mondat igy szól: " A Magyarországi Tanácsköztársaság az ország lakosságának könyvvel s a hozzávezető segédeszközökkel (bibliográfiák, katalógusok stb.) való ellátását állami feladatnak tekinti. Ezért tehát köztulajdonba és kezelésébe vesz minden tudományos és közmüvelődési könyvtárat, amennyiben az a hivatali kézikönyvtár kereteit tulhaladja." Ez az alaprendelet

A rendeletek sorai mögül sokszor vetődik fény a történelmi háttérre. Élesen világit rá a Dienes László tollából eredő, kemény kritikát tartalmazó cikk: "A könyvtári kisüzem és nagyüzem" cimü. Egy rendeletből pedig az világlik ki, hogy a spekuláló burzsoázia támadott. A pénz romlását vad könyvvásárlási láz követte és ez megsemmisitéssel fenyegette programunk végrehajtását. Az uj könyvkiadás pedig a háboru okozta papirinség miatt nehezen indult meg.

Egy szövetségesre lett volna szükségünk: az időre. És ez ellenünk dolgozott.

Budapest, 1967. január

KŐHALMI Béla

Budapest, 1919. 1. szám. Május 1.

A Tanácsköztársaság Könyvtárügye

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: VI., Andrássy-ut 12, I. :: Telefon: 84—31.
Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

A könyvtárügyi politikai megbizottak hivatalos lapja.

Könyvtáraknak, könyvtárosoknak és munkástanácsok közreműveléődési osztályainak ingyen, magánosoknak évi 12 korona. Egyes szám 60 fillér.

Az országos könyvtárügy vezetői.

70.638/1919. sz.

III/b. ügyoszt

Kinevezem *Dienes László* elvtársat a könyvtári ügyek megbizottjává és megbizom a Könyvtárügyi Tanács megszervezésével.

Budapest, 1919. márc. 30.

P. H. *Lukács György* s. k.
népbiztos helyettes.

70.638/1919. sz.

III b. ügyoszt.

Kinevezem *Kőhalmi Béla* elvtársat a könyvtári ügyek helyettes megbizottjává és megbizom a Könyvtárügyi Tanács megszervezésével.

Budapest, 1919 márc. 30.

P. H. *Lukács György* s. k.
népbiztos helyettes.

A közoktatásügyi népbiztosság könyvtárügyi rendeletei.*)

Könyvgyüjtemények bejelentése.

— A K. N. 1. sz. rendelete 70831/1919. sz. —

A köztulajdonba vett egyesületek helyiségeiben, palotákban, továbbá szakegyesületi és más célokra rekvirált helyiségekben talált könyvgyüjtemények azonnal bejelentendők a Szabó Ervin-könyvtárban (Városi Nyilvános Könyvtár, IV., Károlyi-utca 8. Telefon 120—15.)

Budapest, 1919 márc. 29.

Lukács György s. k.,
népbiztos-helyettes.

Vidéki könyvtárak megfelelőbb elhelyezése és elhagyott vidéki magánkönyvtárak ügyében.

A közoktatásügyi népbiztosság felhivja a vidéki munkástanácsokat, hogy ha járási vagy megyei székhelyeken olyan közkönyvtár van, mely eddigelé meg nem felelő, proletárolvasók számára hozzáférhetetlen helyiségben volt elhelyezve, addig is, mig részletesebb utasításokat nem kapnak, hogy ezek részére megfelelő helyiséget rekviráljanak és jelentsék be intézkedésüket a könyvtárügyi megbizottaknál a Szabó Ervin-könyvtárban (Budapest, IV., Károlyi-u. 8.).

*) A bejelentések helye most már nem a Szabó Ervin-könyvtár, hanem a Könyvtárügyi politikai megbizottak hivatala: VI., Andrássy-ut 12, I. Tel.: 84—31.

Ugyanitt jelentendők be azok az őrizetbe vett vidéki könyvgyüjtemények is, amelyeket felszabadult egyletek helyiségeiben, palotákban, szakegyleti vagy más célra rekvirált helyiségekben elhagyva találtak.

Budapest, 1919 ápr. 2.

Lukács s. k.,
népbiztos.

Kulturális célokat szolgáló helyiségek lefoglalása.

— A Közoktatásügyi Népbiztosság 6. K. N. számu rendelete. —

A közoktatásügyi népbiztosság az összes oktatási vagy kulturális célokat szolgáló épületeket, helyiségeket (iskolák, főiskolák, tanintézetek, muzeumok, laboratoriumok stb.), továbbá a multban diákszállók, internátusok, diákmenzák céljaira berendezett vagy az utóbbi időben ilyen célra lefoglalt épületeket, helyiségeket — további intézkedésig — saját kezelésbe veszi.

Ez a rendelet kiterjed olyan penziókra is, amelyekben eddig tulnyomóan vagy kizárólag diákok (diákleányok) laktak.

Mindaddig, amig a fentjelzett épületek (helyiségek) kezelése vagy esetleges más célokra való igénybevétele felől a népbiztosság az illetékes hatóságokkal más megállapodásra nem jut — ezen épületekben (helyiségekben) való bárminemü akár magánosok, akár hatóságok részéről való rekvirálás és beavatkozás tilos.

A rendelet ellen vétők felett a forradalmi törvényszék itélkezik.

Budapest, 1919 április 7.

Közoktatásügyi Népbiztosság.

A könyvtárak köztulajdonba vételéről s az Országos Könyvtárügyi Tanács, valamint Munkás- és Katonatanácsok könyvtárügyi alosztályainak megalakitásáról s ezek feladatairól.

— A Közoktatásügyi Népbiztosság 22. K. N. rendelete. —

1. §. A Magyarországi Tanácsköztársaság az ország lakósságának könyvvel s a hozzá vezető segédeszközökkel (bibliografiák, katalógusok stb.) való ellátását állami feladatnak tekinti. Ezért tehát köztulajdonba és kezelésébe vesz minden tudományos és közművelődési könyvtárat, amennyiben az a hivatali kézikönyvtár kereteit tulhaladja. Ezen rendelet alapján köztulajdonná válnak az eddig állami és községi tulajdonban lévő könyvtárakon kivül az összes közművelődési intézmények, nem állami tanintézetek, hivatalok, egyházak, rendek stb. könyvtárai a hozzájuk tartozó összes ingatlannal és ingósággal.

2. §. Az egész ország tudományos és közművelődési könyvtárügyének központositott ellátása és irányitása céljából a közoktatásügyi népbiztosság egy *Országos Könyvtárügyi Tanács* és ennek segédszervéül egy *Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet* felállitását rendeli el s ezzel egyidejüleg megszünteti az eddig fennálló Muzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsát, valamint a Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségét. Ez utóbbi köteles hivatali helyiségeit, felszereléseit, személyzetét az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet rendelkezésére bocsátani.

3. §. A megyék, a városok és községek könyvtárügyének intézése az Országos Könyvtárügyi Tanács irányitása alatt a helyi Munkás- és Katonatanácsok feladata. E célból a Közoktatási Népbiztosság elrendeli, hogy a falusi, városi, járási és megyei, Budapesten a kerületi és központi Munkás- és Katonatanácsok kebelén belül alakult művelődési osztályok, amennyiben ez szükségesnek mutatkozik, külön könyvtárügyi alosztályokat alkossanak, melyek végrehajtják a tanácsok rendeleteit, a területükön elhelyezett könyvtárak gazdasági ügyeit vezetik, munkáját ellenőrzik, erre vonatkozólag intézkedéseket kezdeményeznek s amennyiben hatáskörükbe tartozik, foganatositanak s a helyi könyvtárügyre vonatkozó kérdésekben saját kezdeményezésükből vagy felhivásra a felettes tanácsoknak és az Országos Könyvtárügyi Tanácsnak véleményt adnak. Amennyiben külön könyvtárügyi alosztályok nem alakulnak, mind ez a művelődési osztályok feladata.

4. §. A fennálló könyvtárak átvételét, valamint átszervezését az illetékes munkás- és katonatanácsok teljesitik az Országos Könyvtárügyi Tanács irányitása szerint, mely erre vonatkozóan részletes utasitásokat dolgoz ki s szükség esetén állandó vagy ideiglenes könyvtárügyi megbizottat küld ki a munkás- és katonatanács könyvtárügyi alosztályába a szervezés elvei egységes keresztülvitelének biztositására és a munkástanács szakszerü támogatására.

5. §. Külön rendelet intézkedik az egyesületi és magánkönyvtárakról.

6. §. Az Országos Könyvtárügyi Tanács megalakulásáig ennek hatáskörét a könyvtárügyi politikai megbizottakra ruházom.

Budapest, 1919 április 28.

Közoktatásügyi Népbiztosság.

Kpm. 67/19. sz.

A veszélyeztetett magánkönyvtárakról és eladó könyvtárak kényszerfelajánlásáról.

— A Közoktatásügyi Népbiztosság 23. K. N. számu rendelete. —

1. §. Kezelés és őrizet nélkül maradt, vagy bármiként veszélyeztetett magán- és családi könyvtárak köztulajdonba vétetnek. Az ilyen könyvtárak azonnal bejelentendők a Közoktatásügyi Népbiztosság könyvtárügyi megbizottainál (Budapest, VI., Andrássy-ut 12, I. em.)

2. §. Oly esetekben, amikor az elkallódás veszélye fenyeget, köteles mindenki (tehát nemcsak a könyvek volt tulajdonosa, hanem bárki, akinek a könyvekről és azok veszélyeztetéséről tudomása van) a helyi munkás- és katonatanácsnak a könyvek hollétéről jelentést tenni. A helyi munkás- és katonatanácsok a jelenlés vétele után haladék nélkül gondoskodni tartoznak a könyveknek azonnali elszállitásáról, megfelelő elhelyezéséről és leltározásáról.

A helyi munkás- és katonatanácsok kötelesek a tett intézkedésekről a leltár átküldésével 48 órán belül jelentést tenni a könyvtárügyi megbizottaknak.

3. §. Az 1. §-ban foglalt feltételek hiányában (tehát akkor is, ha a könyveket veszély nem fenyegeti) köteles mindenki, aki könyv vagy bármiféle nyomtatványunikum birtokában van, ezt jegyzék és pontos leirás mellett a könyvtárügyi megbizottaknak bejelenteni.

4. §. Magánosok, akik akár egész könyvtárt, akár a könyvtár jelentős részét áruba bocsátják, kötelesek előbb gyüjteményüket vagy értékesiteni kivánt részét a könyvtárügyi megbizottaknak felajánlani. Az értékesités szabaddá válik, ha a könyvtárügyi megbizottak irásban közlik, hogy a felajánlott könyvgyüjteményre nem tartanak igényt és az eladást szabaddá nyilvánitják.

Könyvgyüjteményeket vagy azok egy részét a könyvtárügyi megbizottak irásbeli engedélye nélkül senki meg nem vehet.

Nem terjed ki a felajánlási kötelezettség kisebb, csupán néhány pár könyvből álló gyüjteményre, ha a gyüjteményben lévő darabok 1870 után adattak ki.

Speciális gyüjteményeket elidegenités előtt minden körülmények között fel kell ajánlani.

5. §. Olyan gyüjtők szobáit, akik könyveiket felismerhetően könyvtárjellegü szobában helyezték el és a könyvtárügyi megbizottak igazolványával igazolják, hogy könyvtáraikat közcélra átengedték, amig a könyvtár a helyiségekben marad elhelyezve, a lakásrekvirálás alól mentesiteni kell.

6. §. Aki e rendelet ellen vét, forradalmi törvényszék elé kerül.

Budapest, 1919 április 28-án.

Közoktatásügyi Népbiztosság.

Kpm. 69/19. sz.

A megszünt egyesületek könyvtárai és a kellően ki nem használt egyesületi könyvtárakról.

— A Közoktatásügyi Népbiztosság 24. K. N. számu rendelete. —

1. §. A megszünt vagy a felszámolás állapotában lévő egyesületek (intézmények, társaságok) könyvtárát, archivumát a hozzájuk tartozó állványokkal és egyéb berendezési tárgyakkal a közoktatásügyi népbiztosság tulajdonába veszi.

2. §. Az egyesületek volt elnöksége, esetleg titkársága, irodája köteles a jelen rendelet érvénybe kihirdetésétől számított egy héten belül az egyesület könyvtárának jegyzékét a könyvtárügyi megbizottaknak beküldeni.

A könyvtári jegyzéktől elkülönített külön jegyzékben feltüntetendő a kikölcsönzött könyvek címe, a kölcsönző neve és lakása. Magánosok, akiknél az 1. § értelmében a köztulajdonba vett könyvtárakból kikölcsönzött könyvek vannak, kötelesek azokat a kölcsönző egyesületnek egy héten belül visszaszolgáltatni.

Ha a könyveket a kölcsönző könyvtárnak visszaszolgáltatni nem lehet, a kölcsönvevők kötelesek a meglevő könyvet Budapesten a Szabó Ervin könyvtárban (IV., Károlyi-u. 8.), vidéken a helyi munkás- és katonatanácshoz beszolgáltatni.

Ha a könyv a kölcsönvevőnél elkallódott, a kölcsönző köteles ezen körülményt az egyesületnél bejelenteni.

A munkás- és katonatanácsok a hozzájuk beszolgáltatott könyveket a megye területén lévő valamely könyvtárba tartoznak beszolgáltatni.

3. §. A közoktatásügyi népbiztos felhatalmazza a könyvtárügyi megbizottakat, hogy működésüket tovább folytató egyesületek (intézmények, társaságok) könyvtárait és archivumait, amennyiben az archivum és könyvtár az egyesület kezelésében kellően ki nem használtatott, saját kezelésükbe átvegyék. A könyvtárügyi megbizottak jogosultak arra is, hogy a ki nem használt egyesületi könyvtárak, archivumok kezelésére anélkül, hogy azt köztulajdonba vennék, utasításokat adhatnak az Egyesület (intézmény, társaság) vezetőségének, amely köteles ezen utasításokat betartani. E felhatalmazás alapján a könyvtárügyi megbizottak elrendelhetik az egyesületi könyvtár más helyiségbe leendő átköltöztetését, a könyvtárnak más könyvtárral való egyesítését, a könyvtár kezelésére megbizott kirendelését.

Kpm. 66 19. sz.

A könyvtárosi tanfolyamról.

A Közoktatásügyi Népbiztosság 87745/III. b. számu rendelete.

A közoktatásügyi népbiztosság az ország közmüvelődési könyvtárhálózatának kiépitése céljából egyelőre kéthónapos könyvtárosi tanfolyamot rendez, melyet jövőben a tudományos szakkönyvtárosképzéssel egyetemben az egyetemi oktatás egy tagozata gyanánt fog kiépiteni.

A tanfolyamnak (később könyvtáros iskolának) képesitenie kell hallgatóit arra, hogy a tanfolyam sikeres elvégzése után egy modern közmüvelődési könyvtárban könyvtáros segédi munkát végezhessenek el.

A tanfolyamon részt vehet minden 20 ik életévét betöltött egyén, ha előképzettségét, vagy szellemi képzettségét a tanfolyamot vezető könyvtárügyi megbizottak elégségesnek találják. Munkáskönyvtárak, szakegyleti könyvtárak vezetőinél félévi gyakorlati könyvtári működés elégséges előképzettségnek tekintendő. 20 évnél fiatalabbak csak az esetben vehetők fel, ha két évi közkönyvtári működést igazolnak.

A kiképzés ideje ezuttal két hónap, a jövőben két év. Jelen tanfolyam hallgatói kötelezhetők a később megindulló könyvtáros iskola előadásainak hallgatására.

A tanfolyam a könyvtárkezelésben való tulajdonképem elméleti kiképzésből, könyvtári gyakorlatból és továbbképzésből áll, olykép, hogy a hallgatók a szakképzéssel párhuzamosan főiskolai vagy más előirt előadásokat is tartoznak hallgatni. Az elméleti oktatást a a lehetőség szerint könyvtárak látogatása és könyvtári működés egészitik ki.

A könyvtári gyakorlatokon való részvétel engedélyezése az elméleti tanulmányokban elért eredmények alapján történik.

A tanfolyamra felvett hallgatók a tanfolyam tartamára indokolt esetben napidijban részesülnek. Rendszeres könyvtári alkalmaztatásukra a fővárosi és vidéki könyvtárhálózat kiépitésével kerül sor a tanfolyamon felmutatott eredmények szerinti sorrendben.

A könyvtárosi tanfolyam szervezésével és megindításával a közoktatásügyi népbiztosság megbizza a könyvtárügyi megbizottakat. (VI., Andrássy-ut 12. I.)

Budapest, 1919 április 24.

Fogarasi s. k.
csoportvezető, népbiztos-helyettes.

A könyvtárügyi megbizottak rendelete a hátralékos olvasók ellen.

A közoktatásügyi népbiztosság által a magyar könyvtárügy intézésére felhatalmazott könyvtárügyi megbizottak felhivják mindazokat az olvasókat és kutatókat, akik a forradalmi kormányzótanács területén levő bármely közgyüjteményből való könyveket két hónapnál hosszabb idő óta tartanak maguknál, hogy azokat akár szükségük van rájuk továbbra is, akár nincsen, haladéktalanul szolgáltassák vissza. A beszolgáltatás határidejéül 1919 április 20-át tüzzük ki. Kutatók igazolt szükség esetén a könyveket bemutatás után ujból kölcsön kaphatják. A hátralékosok forradalmi törvényszék elé idéztetnek.

1919 április 2.

A könyvtárügyi megbizottak.

A forradalom emlékeinek összegyüjtése.

A művészeti és muzeumi megbizott rendelete.

A forradalom emlékeinek (jelvények, zászlók, képek, fényképek, szobrok, röpiratok, kéziratok, a forradalom eseményeihez füződő tárgyak stb.) összegyüjtése elsőrendü érdeke a proletármüveltség fejlesztésének. Ezeknek az emlékeknek közkincscsé kell lenniök! Felhivok mindenkit, a'nek ilyen emléke van, haladéktalanul jelentse be az ezen tárgyak gyüjtésével megbizott Fővárosi Muzeumnak (VII., Stefánia-ut, telefon 153—16.) A bejelentés személyesen, irásban vagy telefonon történhetik. A közoktatásügyi népbiztosság művészeti és muzeumi politikai megbizottja: Pogány Kálmán.

Budapest könyvtárügye.

Közmüvelődési könyvtár-hálózat kiépitése a Szabó Ervin-könyvtár keretében.

Rendelet.

56813/1919—XIV.

Budapest könyvtárügyét teljesen a proletármüvelődés szolgálatába akarjuk állitani. Be kell hálózni az egész várost közmüvelődési könyvtárakkal és szakkönyvtárakkal, ugy, hogy a város dolgozó népe mindenütt ráakadjon a tanulás centrumaira.

Felhivjuk a Szabó Ervin könyvtárt, hogy a könyvtár nagy ujjászervezőjének munkáját továbbépitve haladéktalanul kezdje meg a budapesti fiókkönyvtár hálózat kiépitését, gyári munkáskönyvtárak és mozgó könyvtárak szervezését. Tegyen sürgős előterjesztést azon épületek lefoglalására vonatkozólag, amelyeket a központi lakásbizottság utján lefoglaltatni kérnünk kell és tegyen javaslatot mindazon eszközök biztositására nézve, amelyek utján a közmüvelődési könyvtárak sürgősen berendezhetők és kellő személyzettel elláthatók lesznek.

Felhivjuk ehhez képest a Szabó Ervin könyvtár vezetőségét, hogy előterjesztéseit a legrövidebb időn belül mutassa be a XIV. ügyosztálynak.

Budapest, 1919 április hó 15.-én.

Sidó s. k.,
XIV. ü. o. népbiztosi megbizott.

A volt képviselőházi könyvtár a Szabó Ervin könyvtár kezelésében.

Rendelet 122.

3875/Eln. sz.

A volt képviselőháznak 1866-ban alapitolt és jelenleg 79720 (91296 kötet) műből álló könyvtárát teljes felszerelésével, valamint az ehhez tartozó és 1790-től 1848-ig terjedő korszak országgyülési (kerületi ülési) tárgyalásainak és egyéb politikai okmányainak kiadatlan gyüjteményét, az összes katalógusokkal együtt a fővárosi Szabó Ervin könyvtárnak engedjük át.

A Szabó Ervin könyvtár vezetősége ezen könyvtár anyagából fogja a tanácsok országos gyülése részére szükséges gyüjteményt összeállitani és a könyvtárt szervezni.

Ennélfogva folyó évi április hó 15-étől kezdve a könyvtár és annak személyzete feletti felügyeleti és rendelkezési jog a Szabó Ervin könyvtár vezetőségét illeti.

Miről a fővárosi Szabó Ervin könyvtár vezetőségét a volt képviselőház könyvtárosának jelentése kapcsán — a volt képviselőház elnöki hivatalának vezetőjét miheztartás végett értesitjük.

Budapest, 1919. évi április hó 5.-én.

Vágó s. k.,
belügyi népbiztos.

Pecsét: Magyar Tanácsköztársaság belügyi népbiztos.

A könyvészet állami feladat.

Petrik Géza bibliografusnak

Budapesten.

83.794/1919. szám.
III/b. ügyoszt.

A közoktatásügyi népbiztosság a Magyar Könyvkereskedők Egyesületének feloszlatása folytán az Egyesület által támogatott „Magyar Könyvészet“ cimü forrásmü, továbbá a magyar folyóirat-repertórium további kiadását állami feladatnak ismeri el s Önnek a köz érdekében kifejtett munkálatait továbbra is biztositani kivánván, Önt a könyvtárügyi megbizottak által megállapitandó könyvészeti programm kivitelére 1919. évi április hó 1-től kezdődő hatállyal állami bibliografussá ezennel kinevezi.

Budapest, 1919. április 22.

Lukács s. k.

A szellemi termelés központositása.

A magyar könyvtárak könyvvel való ellátását módfelett közelről érintő rendelet az, melyet a közoktatásügyi népbiztosság adott ki az összes szellemi termékek, könyvek, ujságok, zeneművek és mindenfajta egyéb nyomtatványok megalkotásának, előállitásának és terjesztésének módozatairól.

A szellemi termelést központositó szerv a Szellemi Termékek Országos Tanácsa, melynek három osztálya van. Az első a szellemi termeléssel, a második a technikai termeléssel, a harmadik pedig a termékek terjesztésével fog foglalkozni. A Tanács mellé csatlakozik a Papir- és Anyaggazdasági Tanács.

Aki szellemi téren valamit alkotni akar, vagy valamely alkotását közzétenni óhajtja, az az Országos Tanács első osztályához fordul, melynek ügyeit vezető bizottság a szakemberek direktóriumának meghallgatásával dönt a termék kinyomatása fölött. Ilyen szakdirektórium egyelőre tizenegy van tervezve. A tizenegy direktórium 1. tankönyveknek, 2. propaganda-iratoknak, 3. szépirodalmi müveknek, 4. tudományos müveknek, 5. müvészeti irásoknak, 6. szinházi és zenei müveknek, 7. sajtótermékeknek, 8. állami nyomtatványoknak, 9. a szabad termelésben maradt szellemi alkotásoknak, 10. könyvtárak létesitésének és 11. technikai ismereteket terjesztő nyomtatványoknak irányitásával foglalkozik. Mindegyik direktórium élén a népbiztosságnak egy-egy szakembere áll és amennyiben az illető termelési ügy munkásai meg vannak szervezve, szervezetük képviselői is helyet kapnak benne.

Ha a szellemi termék előállitását a bizottság engedélyezte és a Gazdasági Tanács megadta hozzá a szükséges anyagot, akkor az ügy a technikai termelés és a szocializálás osztályaihoz kerül. Ezt az osztályt is egy bizottság vezeti, mely az Országos Tanács elnökének vezetése alatt a szocializáló népbiztosság, a terjesztő osztály, a Gazdasági Tanács és a termelésben érdekelt munkásszakmák egy-egy képviselőjéből áll. Ez a bizottság az alája rendelt direktóriumok előterjesztése alapján dönt az előállitás módozatai felől. Itt egyelőre kilenc direktóriumról és pedig 1. egy iparmüvészetiről, 2. egy könyvnyomdairól, 3. egy könyomdairól, 4. egy könyvkötészetiről, 5. egy reprodukálóról, 6. egy könyvkiadói és könyvkereskedői, 7. egy sajtódirektóriumról, 8. egy tanszerkonfekciós és 9. egy papirfeldolgozóipari direktóriumról van szó. Természetesen ezekben a direktóriumokban helyet foglalnak a szervezett munkások kiküldöttei.

Ha a termelési osztály megállapitotta az előállitás módozatait és a szellemi termék e módozatok szerint kész alakot öltött, akkor a terjesztési osztály, az Országos Tanácsnak ez a harmadik szerve lép működésbe. Ez az osztály hat direktórium fölött áll: 1. az iskolák, 2. könyvtárak, 3. a szortiment-szakma, 4. a kolportázs-szakma 5. a katalógus- és statisztika-szakma és 6. a propaganda tevékenység képviselőinek direktóriumaiból, amelyeknek előterjesztései fölött, ugy mint a többi osztályban, egy irányitó bizottság dönt.

A szellemi termelés központi szervében tehát, ugy annak felső osztályában, mint elosztó szervezetében biztositva lesz a könyvtárak szükségleteinek és ellátásának kérdése. Meg fog szünni az az állapot, hogy a közmüvelődési könyvtárak kiadók szükkeblü könyvpolitikájára alapitsák tevékenységüket és az ő horizontjukhoz igazitsák cselekedeteiket és programjukat.

A szervezetre vonatkozó rendeletek a következők:

A szellemi termelést központositó rendeletek.

I. *A Szellemi Termékek Országos Tanácsa.*

— K. N. 9. sz. rend. —

1 §.

A sajtótermékek kiadásának irányitása céljából „Szellemi Termékek Országos Tanácsa" néven külön szerv állittatik fel.

2. §.

Minden — akár tudományos, akár szépirodalmi, művészeti, nevelésügyi vagy más — sajtótermeket, amely könyv vagy füzet alakjában jelenik meg (a napisajtó termékeit és a politikai lapokat kivéve), a könyvkiadó, könyvkereskedő, nyomda és általában az, aki sajtóterméket akar kiadni, köteles kiadás előtt jól olvasható kéziratban vagy két kefelevonatban a többszörösités tervezett példányszámának megjelölésével, engedélyezés végett a „Szellemi Termékek Országos Tanácsának" (Budapest, IV., Türr István-utca 1. sz., Hungária-szálló; telefonszám 119—27., 119—28.) bemutatni. A sajtóterméket csak az engedély megadása után szabad többszörösiteni és terjeszteni.

Ilyen engedélyre nincsen szükség azoknak a folyóiratoknak kiadásához, amelyeket a közoktatásügyi népbiztosság már eddig engedélyezett.

3. §.

Aki e rendeletet megszegi, forradalmi törvényszék elé kerül.

Budapest, 1919 április 19.

Közoktatásügyi népbiztosság.

1. §.

A Közoktatásügyi Népbiztosság 9. K. N. számu rendeletével létesitett „Szellemi Termékek Országos Tanácsa" nevü szerv hivatása a szellemi termelésnek központosított ellátása és a szellemi termékek technikai előállitásának és terjesztésének irányitása.

2. §.

A Tanács elnöke a közoktatásügyi népbiztosok sorából kiküldött népbiztos.

3. §.

A Szellemi Termékek Országos Tanácsa három részre tagolódik:

1. szellemi termelő bizottságra;
2. technikai termelő és szocializáló osztályra;
3. terjesztő osztályra.

4. §.

A szellemi termelő osztály feladata minden sajtóterméknek — beleértve a napisajtó termékeit is — középponti irányitása, a már megjelent vagy megjelenés alatt álló sajtótermékek felülbirálata és forgalomba való bocsátásának eldöntése. Ez az ellenőrzés és irányitás a napi és politikai sajtónál olyképpen eszközlendő, hogy a sajtótermékek gyors megjelenését ne akadályozza. A szellemi termelő osztály feladata egyben a napi és szaksajtó szocializálása.

5. §.

A szellemi termelő-osztály ügyeinek gondos ellátását biztositandó, irányitás jogával fölruházott bizottságot kell alakitani, amelynek tagjai a közoktatásügyi népbiztosság propaganda, pedagógia, tudományos, valamint művészeti, irodalmi és zenei osztályának egy-egy kiküldöttje, továbbá a Papir- és Nyomdanyaghivatal, a termelő és szocializáló osztály, a terjesztő osztály egy-egy tagja és az Ujságirók Szakszervezetének két tagja.

6. §.

A technikai termelő és szocializáló osztály feladata a szellemi termelő-osztály által elkészitett anyag előállitása, valamint a jövőbeni technikai termelés vezetése, folytonosságának biztositása és az üzemek szocializálása, amely utóbbi tevékenységének keretében gondoskodik: *a)* a könyvnyomdák, *b)* a könyomdák, *c)* a könyvkötészet, *d)* az üzleti könyvgyárak, *e)* a reprodukáló üzemek, *f)* a betüöntődék, *g)* a kő- és könyvnyomdai festék- és hengeranyag-gyárak, valamint grafikai szaküzletek és üzemek, *h)* a könyv-, mű- és zenemű kereskedések, *i)* tanszer- és papirkonfekció-üzemek és kereskedések szocializálásáról.

7. §.

A technikai termelő és szocializáló osztály ügyeinek gondos ellátását biztositandó, irányitás jogával felruházott bizottságot kell alakitani, amelynek tagjai: a szocializáló népbiztosság, a Papir- és Nyomdaanyaghivatal, a litografusok, könyvkötők, nyomdai tisztviselők, fényképészek, iparművészek, könyvkiadók, könyvterjesztő alkalmazottak és a terjesztő osztály egy-egy kiküldöttje.

8. §.

A terjesztő osztály feladata a szellemi termékek terjesztése a szocializált és felállitandó szervek utján.

9. §.

A terjesztő osztály ügyeinek gondos ellátását biztositandó irányitás jogával felruházott bizottságot kell kiküldeni, amelynek tagjai: a közoktatásügyi népbiztosság tankönyv és könyvtárak ügyeinek képviseletével megbizott egy-egy kiküldöttje, a szortiment, kolportázs, kiadóhivatali tisztviselők egy-egy képviselője.

10. §.

A Szellemi Termékek Országos Tanácsa mellett és azzal szerves összefüggésben működik a Papir- és Nyomdai Anyaghivatal, melynek hivatása a papirgyártás, a behozatal és elosztás, valamint a papirhulladék ügyeinek intézése, a nyomdai anyagok behozatala és elosztása.

11. §.

Ezen rendelet megjelenése után minden szellemi termék csak a Szellemi Termékek Országos Tanácsa utján jelenhetik meg.

12. §.

Minden egyéb, tisztán kezelési nyomtatvány, vagy ügykezelési papirszükséglet kizárólag a Papir- és Nyomdaanyaghivatal utján kapható.

13. §.

Aki e rendeletet megszegi, forradalmi törvényszék elé kerül.

A Szellemi Termékek Országos Tanácsa helyiségei ideiglenesen V., Markó-utca 23—25. IV. emelet 428. (Telefon: Központi járásbiróság 142. mellékállomás).

A Papir- és Nyomdaanyag Hivatal helyisége VI., Eötvös-utca 9. (Telefon 184.)

Közoktatásügyi Népbiztosság
Szabados. *Lukács.*

II. *A könyvkiadás és könyvkereskedés szocializálása.*

— A Közoktatásügyi Népbiztosság 25. K. N. számu rendelete. —

1. §.

Könyv- és zeneműkiadó vállalatok, könyvkereskedések, egyesületek és magánosok a kiadásukban (és bizományi kiadásukban) megjelent könyvekről tartoznak e rendelet megjelenésétől számitott 6 napon belül teljes leltárt, továbbá kimutatást készitени:

1. a szedés alatt levő munkákról,
2. a nyomás alatt levő munkákról,
3. a könyvkötészetben levő munkákról,
4. a már elkészült, de piaci forgalomba nem került, illetve meg nem jelent könyvekről,
5. a matricázott munkákról,
6. a krudában levő munkákról,
7. a beszolgáltatott, de még szedésbe nem adott kéziratokról,
8. a szerződéssel biztositott, de még be nem szolgáltatott munkákról,
9. a saját kiadásukban megjelent, de elfogyott munkákról,
10. a tervezetekről, melyek uj könyvkiadásokra készültek.

2. §.

A kiadványjegyzéket (raktárkiegészitési jegyzéket) 3 példányban kell beszolgáltatni. A jegyzék a mai napig kiegészitendő.

Ha a kiadványjegyzékben gyüjteményes vállalatok csak számok szerint volnának felvéve, ezekhez olyan részletes kimutatást is kell csatolni, amelyből a cimek kiderülnek.

A füzött és kötött példányok külön-külön feltüntetendők.

A leltár akként készitendő, hogy a vállalatoknál vezetett raktárkönyvek a mai napig kiegészitendők és ennek megtörténte után állapitandó meg a példányszám.

A fenti tiz pontnak megfelelő külön-külön jegyzékeket a Szellemi Termékek Országos Tanácsának szocializáló bizottságához kell beküldeni (Budapest, V., Markó-utca 25. IV. emelet 405).

A könyvkiadók a raktáron levő könyvekből egy-egy példányt állitsanak össze, az összeállitásról tegyenek jelentést a fentemlitett bizottsághoz, amely intézkedni fog a könyvek elszállitása végett.

Ha az elfogyott kiadványokból mégis áll példány rendelkezésre, ezt is be kell mutatni.

3. §.

Az eddig nem szocializált könyvkiadóvállalatok felszámolni (likvidálni) kötelesek. A felszámolást a kiadók a Szellemi Termékek Országos Tanácsa szocializáló bizottsága megbizottjával együtt végzik. A raktáron levő kiadványok rendelkezés szerint szocializált üzemekbe osztandók be. A felszámoló vállalatok főnökei a likvidáció alatt a legjobban fizetett alkalmazottuk fizetését kapják. Ha alkalmazottuk nincs, vagy a fizetés ez alapon meg nem állapitható, fizetésüket a szocializáló bizottság állapitja meg.

4. §.

A szortiment könyvkereskedők, tekintet nélkül személyzetük számára, szocializáltatnak és ezentul a Szellemi Termékek Országos Tanácsának elosztó szervei gyanánt működnek tovább. A Szellemi Termékek Országos Tanácsa minden elosztó üzemébe megbizottat jelöl ki, aki az üzem vezetéséért felelős. A megbizottak ujabb intézkedésig az üzlet volt tulajdonosai, illetve főnökei, akik a személyzet által megválasztott bizalmiférfi ellenőrzésével vezetik az ügyeket. A volt főnök havi fizetéseképen ujabb általános fizetésrendezésig ugyanolyan összeget vehet fel, mint a legjobban fizetett volt alkalmazottja, ha pedig a fizetés ez alapon nem állapitható meg, ugy azt a szocializáló bizottság állapitja meg. A könyvelosztó üzemek bevételeikről és kiadásaikról pontos feljegyzéseket tartoznak vezetni és a 2000 koronát meghaladó bevételeket a Pénzintézeti Központnak tartoznak hetenként egyszer befizetni, ha az összeg a 10.000 koronát meg nem haladja. 10.000 koronát meghaladó összeget azonnal tartoznak befizetni. Máshol levő folyószámláikat a Pénzintézeti Központhoz kell átutaltatni. A személyzet számáról, alkalmaztatásuk idejéről, munkakörük leirásával tartoznak 6 napon belül jelentést tenni.

5. §.

A tudományos és modern antikváriumok, hacsak egyesekre kivétel nem tétetik, nem szocializálandók és egyelőre nem hivatalos elosztó szervei a Szellemi Termékek Országos Tanácsának. A tudományos antikváriumok tartoznak cédula-katalógusaikat kiegészitve teljes anyaggal 14 napon belül beszolgáltatni. Az üzlet főnöke magáncélokra havonként általános fizetésrendezésig legfeljebb 2500 koronát vehet fel. Az üzlet bevételeiről és kiadásairól pontos feljegyzéseket tartozik vezetni és a 2000 koronát meghaladó készpénzt hetenként legalább egyszer folyószámlára befizetni. Ha az összeg meghaladja a 10.000 koronát, ugy azt azonnal be kell fizetni. Folyószámla csak egy intézetnél tartható.

A tudományos antikvárium szabadkéz alatti (nem könyvkereskedelmi forgalom utján történő) vásárlásait, ha az egy könyvnél a 20 koronát, több könyvnél összegben 50 koronát meghaladja, tartozik a szocializáló bizottságnál bejelenteni és csak annak szakközegei jóváhagyása után történhetik meg az üzletkötés. A jelzett kereteken alul levő vásárlásokról tartoznak hetenként egyszer a szocializáló bizottságnak jelentést tenni. *Könyvtárakat csak ugy vásárolhatnak, ha a könyvtári megbizottak is engedélyezik az ügylet megkötését.*

A személyzet a 4. § szerint szintén bejelentendő.

6. §.

Minden könyvkereskedő (szortiment, antikvárium stb.) tartozik oly művekről, melyeknek példányszáma tizet meghalad, leltárt felvenni és 6 napon belül a második szakasz utolsóelőtti bekezdésében emlitett bizottsághoz bejelenteni.

A nem szocializált üzemek e rendelet megjelenésekor csak 2000 korona készpénzt tarthatnak meg, a többletet tartoznak folyószámlára befizetni. A szocializáló bizottság ellenőrzésül állandó megbizottat küldhet ki.

7. §.

A 4. §. vonatkozik a zeneműkiadókra is. Kiadványaik közül csak a pedagógiai tanulmányi műveket, iskolákat, gyakorlatokat (etüdök), előadási darabokat (visszamenőleg tiz évre), modern magyar zeneszerzők mindenféle hangszerre irt alkotásait tartoznak leltározni.

A nem leltározott készleteket a bizalmiférfiak ellenőrzik, nehogy a köztulajdonból kivonassanak.

8. §.

Arról, hogy ez a rendelet kikre terjed ki, vitás esetekben a 2. §-ban említett szocializáló bizottság dönt.

9. §.

Aki ezen rendeletet megszegi, forradalmi törvényszék elé kerül.

Budapest, 1919. május 5.

Közoktatásügyi népbiztosság.

Könyvtári szempontból fontos e rendelet 5. §-ának utolsóelőtti mondata, mely a magánkönyvtárak vásárlását csak a könyvtárügyi politikai megbizottak engedélye alapján engedi meg.

Tájékoztató a könyvtárosi tanfolyamról.

A közoktatásügyi népbiztosság az ország közművelődési könyvtárhálózatának kiépítése céljából egyelőre kéthónapos könyvtárosi tanfolyamot szervez, melyet jövőben a tudományos szakkönyvtárosképzéssel egyetemben az egyetemi oktatás egy tagozata gyanánt fog kiépíteni.

A tanfolyamnak (később könyvtáros-iskolának) képesítenie kell hallgatóit arra, hogy a tanfolyam sikeres elvégzése után egy modern közművelődési könyvtárban könyvtárossegédi munkát végezhessenek el.

Az a célja, hogy megismertesse a hallgatókkal a modern közművelődési könyvtár belső adminisztrativ munkáit, azok összefüggéseit, hogy megismertesse a hallgatóságot a népművelő könyvtár kölcsönző szolgálatának alapelveivel, a könyvtár társadalompedagógiai feladataival és hogy bevezesse őket a könyvipar és könyvkereskedelem ismeretébe.

A tanfolyamon résztvehet minden 20-ik életévét betöltött egyén, ha előképzettségét, vagy szellemi képességeit a tanfolyamot vezető könyvtárügyi megbizottak elégségesnek találják. Munkáskönyvtárak, szakegyleti könyvtárak vezetőinél félévi gyakorlati könyvtári működés elégséges előképzettségnek tekintendő. 20 évnél fiatalabbak csak az esetben vehetők fel, ha két évi közkönyvtári működést igazolnak.

A kiképzés ideje ezuttal két hónap, a jövőben másfél év. Jelen tanfolyam hallgatói kötelezhetők a később megindúló könyvtáros-iskola előadásainak hallgatására.

A tanfolyam három részből áll.

1. A tulajdonképeni szakoktatásból, vagyis a szoros értelemben vett könyvtárkezelésbeni elméleti kiképzésből, melyet budapesti könyvtárakban tett tanulmányi látogatások egészitenek ki.

2. Gyakorlati kiképzésből a Szabó Ervin könyvtár fiókjai valamelyikében.

3. Továbbképzésből, ami abban áll, hogy a hallgatók kötelesek főiskolai és egyéb tudományos előadásokat meghallgatni.

A) Elméleti kiképzés.

I. Általános könyvtártan.

a) Könyvtártan (6 óra). Előadó: *Dienes* László.

A könyvtár fogalma, a könyvtár mint munkaeszköz. Befogadóképesség, cselekvőképesség. A könyvtárak jelentősége. A közművelődési könyvtárügy állapota. Tudományos és „nyilvános" könyvtárak. Centralizáció és kooperáció. A könyvtáros.

b) Tudományos könyvtárak (2 óra). Előadók: *Hóman* Bálint és *Waldbauer* Ilona.

Főiskolai könyvtárak, kutatóintézetek könyvtárai. kapcsolatban az *Egyetemi Könyvtár* bemutatásával.

c) Könyvtár és muzeum (2 óra). Előadó *Kremmer* Dezső.

II. Könyvtárigazgatás és könyvtártechnika.

a) Könyvek beszerzése (3 óra). Előadó: *Schein* Józsefne.

A könyvkereskedőkkel való érintkezés. Kurrens bibliográfiák, katalógusok. Árajánlatok. Desideratumok. Iktatás. Monografikus és folytatásos munkák. Duplumok.

b) Katalogizálás (6 óra). Előadó: *Pikler* Blanka.

Porosz és amerikai szabályoknak a viszonyoknak megfelelő alkalmazása. A gyakorlattal egybekötött tanitási anyag minden speciális esettel számol, de a hallgatók előbb a katalógizálás elméleti kérdéseivel jönnek tisztába. A hallgatók maguk állitanak össze cimfölvételgyüjteményt. A betürendes katalogus.

c) Osztályozó rendszerek (3 óra). Előadó: *Enyvvári* Jenő.

A szakkatalógus és a tudományok felosztása. A tizedes rendszer.

d) Reference szolgálat (3 óra). Előadó: *Braun* Róbert.

Száz-százötven leghasználtabb segédkönyv ismertetése.

e) Kölcsönző módszerek (2 óra). Előadó: *Kőhalmi* Béla.

Kölcsönző rendszerek nálunk és külföldön. Formulárék.

f) Könyvtár és olvasó (2 óra). Előadó: *Dienes* László.

g) Raktárrendszerek (2 óra). Előadó: *Kőhalmi* Béla.

A könyvek felállitásának rendje a raktárban. Nagyság és szakcsoportok. Térkihasználás.

h) Könyvtári statisztika (1 óra). Előadó: *Staindl* Mátyás.

A statisztikáról általában. Erkölcsi eredmények számontartása. Olvasó, állomány, kölcsönzési és munkastatisztikák tervezése és megbeszélése. Statisztikai tabellák és görbék, diagrammák, térképek. A statisztika, mint az üzemszervezés eszköze.

i) Elemi könyvtártechnika (2 óra). Előadók: *Lesskó* Béla és *Palágyi* Tibor.

Cédulák, listák, formulárék, tabellák, bélyegzők, kartotékok, katalógusok, regiszterek bemutatása. Könyv-

tárirás, gépirásban való készséget az iskola megkívánja, de nem tanítja. (Lesskó-féle mintalap szétosztása.)

III. Könyvészeti ismeretek.

Előadó: *Kőhalmi* Béla (2 óra).

Bibliográfiák, mintajegyzékek, kritikai bibliográfiák, lexikonok. Katalógusok. Speciális jegyzékek.

IV. A könyvipar, könyvkiadás és könyvkereskedelem ismertetése.

a) Papirgyártás (4 óra). Előadó: *Vajda* Ármin. Jó és rossz könyvpapir. Papirvizsgálat.

b) Nyomdászat (4 óra). Előadó: *Kner* Imre. Betüöntés, szedés, nyomás, korrektura.

c) Sokszorosító eljárások (5 óra). Előadó: *Conrád* Gyula.

d) Könyvkötés (5 óra). Előadó: *Joschik* Álmos. Könyvtári kötés. „Eredeti" kötés. Gép-könyvkötés és szortiment-munka. Mintakötés. Művészi könyvkötés. Anyag-ismeret, könyvek gondozása.

e) Könyvkiadás és könyvkereskedelem a kapitalista társadalomban (4 óra). Előadó: *Wiesner* J. Emil.

f) A tudományos antikváriátus (1 óra). Előadó: *Lantos* Adolf.

g) A könyvkiadás a kommunista társadalomban (1 óra). Előadó: *Kőhalmi* Béla.

V. Olvasás és könyvgyüjtés.

a) Az olvasás lélektana (2 óra). Előadó: *Varjas* Sándor.

b) Az olvasók lélektana (2 óra). Előadó: *Váradi* Irma.

c) Bibliofília és könyvgyüjtés (2 óra). Előadók: *Kőhalmi* Béla és *Todoreszku* Gyula.

VI. Irodalmi ismeretek.

a) A külföldi irodalom olvasmányi szempontból (7 óra). Előadó: *Szabó* Dezső.

b) Az ifjusági irodalom (3 óra). *Nógrádi* László.

Látogatások.

Egy-egy nagy nyomda és münyomó-intézet és könyvkötészet megtekintése.

A Nemzeti Muzeum régi magyar könyvtárának, az Iparmüvészeti Muzeum könyvkötészeti gyüjteményének, továbbá az Egyetemi, Müegyetemi, Papnöveldeintézeti könyvtárak és a Szabó Ervin könyvtár központjának és 1. sz. fiókjának megtekintése.

B) Gyakorlati kiképzés.

A gyakorlati kiképzést a hallgatók a tanfolyamon felmutatott eredmények alapján rendes könyvtári szolgálat keretében a Szabó Ervin könyvtár valamelyik fiókjában nyerik. A szolgálatra bocsátás feltétele, hogy a hallgató képes legyen munkáját úgy végezni, hogy ezáltal az ügyeletes könyvtári tisztviselő idejét tulságosan igénybe ne vegye. Ennek elbirálására a tanfolyam vezetősége illetékes. Nem bocsátható szolgálatra az a hallgató, akinek viselkedése, modora, munkája a könyvtár nivóját veszélyezteti.

Ha egy hallgató az elméleti tanulmányokban elért eredmények alapján a gyakorlatra érettnek nyilvánittatott, de szolgálati müködése ezzel ellenkező véleményt vált ki, az engedély e hallgatóktól csak az esetben vonható meg, ha a könyvtár személyzete igy határoz.

Minden könyvtár beszámol a könyvtáros iskolának a hozzá beosztott hallgató teljesitményeiről.

A tanfolyamra felvett hallgatók indokolt esetben napidijban részesülnek.

A gyakorlati kiképzés ideje alatt a könyvtári segédmunkás hetenként 30 órát van elfoglalva.

A kiképzési idő egyelőre három hónapig tart, ugy hogy három hónap alatt minden növendéknek minden könyvtári munkában legyen alkalma kiképzést szereznie.

A bevezetés a munkába oly módon történik, hogy a növendék elmondja a könyvtári munka illetékes csoportvezetőjének, hogy elméleti tanulmányai alapján mit tud a szóbanforgó munka meneteről s hogyan fogna hozzá a kiviteléhez. A javasolt módszert aztán csoportvezetőjével megbeszéli, aki megteszi rá megjegyzéseit s a szükséghez képest kiegészíti, illetve kijavitja.

A technikai munkák végzésének 6 (esetleg 12) napi gyakorlat után kifogástalanul kell mennie s további ellenőrzésre nem szabad szorulnia. Amennyiben a könyvtár vezetőjének ezirányu tapasztalatai nem kielégitőek, jogában áll az illető munkában való további gyakorlati képzést megtagadni.

A gyakorlati kiképzés három hónapja alatt a könyvtári segédmunkások naplót vezetnek, melyet a könyvtár vezetője átnéz.

Továbbképzés.

A tanfolyam hallgatói tartoznak a következő itt felsorolt s később még kiegészitendő egyetemi és egyéb előadásokat meghallgatni:

Király György: A régi magyar irodalom története, kedd, szerda, csütörtök 12—1., Bölcs. kar, IX. tanterem.

Riedl Frigyes: A magyar irodalom 1850—1900-ig, csütörtök 5—6., péntek 9—11., szombat 9—10-ig., Bölcs. kar, XI. tanterem.

Benedek Marcell: A francia naturalisztikus regény, kedd, szerda, csütörtök 6—7., Bölcs. kar, III. tanterem.

Rózsa Dezső: Az északamerikai angol irodalom a 19. században, szombat 3—4., Bölcs kar, III. tanterem.

Wilde János: A grafika története, kedd, péntek 5—6., az ásványtani intézet tantermében.

A tanfolyam hallgatásáról azok, akik végighallgatták, kivánatra bizonyitványt kaphatnak.

A könyvtárügyi tanfolyam előadásainak helyisége a Tudományegyetem központi épületének II. em. VI. sz. előadói terme. (Volt jogi fakultás.)

Pápai Ernő müintézete, Budapest, Szerecsen-u. 65.

Budapest, 1919. 2—3. szám. Junius 1.

A Tanácsköztársaság Könyvtárügye

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: VI., Andrássy-ut 12, I. :: Telefon: 84—31.
Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

A könyvtárügyi politikai megbizottak hivatalos lapja.

Könyvtáraknak, könyvtárosoknak és munkástanácsok közművelődési osztályainak ingyen, magánosoknak évi 20 korona. Egyes szám 1 K.

A könyvtárügyi megbizottak körlevelei

Központi duplum-raktár létesitése.

Kpm. 184/919. sz.

Szives tudomásvétel végett értesitem, hogy a közkönyvtárak duplumraktárainak egységesitése tervével foglalkozunk és a gyüjtőtelepet a volt Központi Zálogház épületében fogjuk elhelyezni, ahonnan majd az elosztás gazdaságosabban és célszerübben történhetik. Amig ez megtörténik, a duplum-eladás és cserélés beszüntetendő.

Budapest, 1919. május 22.

Kpm. 268/919. sz.

F. hó 22.-én kelt 184. sz. körlevelemre hivatkozva értesitem, hogy a Kinizsi-u. 2. sz. a. már üzembe helyeztük a Közkönyvtárak Gyüjtő Telepét, ahol a könyvtárak duplumanyagát egyesitjük. Felhivom, hogy a könyvtár birtokában lévő duplumanyag kötetszámát velünk közölni és ha van, annak katalógusát hozzánk beküldeni sziveskedjék. A ritkaságokból való duplumokról külön kimutatást kérek.

Könyvtári kötések központositása.

Kpm. 198/919. sz.

Értesitem, hogy a Sajtótermékek Szocializáló osztálya könyvtári kötésekre a Gottermayer Nándor céget (IV., Királyi Pál-u. 5.) jelölte ki olykép, hogy nevezett cég csakis könyvtári kötésekkel foglalkozhatik.

Budapest, 1919. május 22.

Magánkönyvtárak felajánlása.

Kpm. 269/919. sz.

A közoktatásügyi népbiztosság 23. K. N. sz. rendelete értelmében, mint ismeretes, magánkönyvtárak csak ugy adhatók el, ha azok előbb a könyvtárügyi megbizottaknak felajánltattak. Ez a rendelet azt a célt is szolgálja, hogy értékes magángyüjtemények a felajánlás révén abba a közgyüjteménybe kerüljenek, ahová összetételüknél fogva tényleg valók. Felhivom ezért a Vezetőséget, hogy ennek a rendeletnek a végrehajtását a maga körében is kisérje figyelemmel és a maga részéről olyan magánkönyvtárak felajánlásáról is értesitse hivatalunkat, amelyek ajándékozás vagy végrendelkezés folytán hárultak a könyvtárra, mert sok esetben éppen ezen a módon jutnak a könyvtárak olyan könyvanyaghoz, melyek csak ballasztot jelentenek, vagy amelyeket kellően kihasználni nem tudnak és puszta kegyeleti okokból nem utalnak át megfelelőbb gyüjteménynek.

Antikvárusokhoz.

Kpm. 236/919. sz.

Az üzlet megnyitása előtt ujból felhivjuk figyelmét a Közoktatásügyi Népbiztosság 23. K. N. számu rendeletére, amelynek 4. §-a értelmében magánkönyvtárak csak ugy vásárolhatók, ha a könyvtárügyi megbizottak az eladást szabaddá nyilvánitják.

Budapest, 1919. május 27.

A könyvpiac és a közkönyvtárak

— A Népgazdasági Tanács 6. N. T. számu rendelete. —

A könyvpiac ujból való megnyitása alkalmából a közkönyvtárak szükségletének biztositása végett a Népgazdasági Tanács a következőket rendeli:

1. §.

Kiadók a kereskedőknek oly készletből, amelynek példányszáma 1000-en alul van, könyvet vagy zeneművet csak a Szellemi Termékek Országos Tanácsa könyvkiadó és kereskedő üzemeket szocializáló szakosztályának és a könyvtárügyi politikai megbizottnak együttes engedélyével szolgáltathatnak ki. Az engedélyt a Szocializáló Szakosztálynál (V., Markó-utca 25. IV.) kell kérni. Az 1000 példányt meghaladó készletből további intézkedésig — 1000 példány épségben hagyásával — bármily mennyiség szállitható.

2. §.

Az elemi, középiskolai és középiskola jellegü szakiskolai tankönyvek forgalma szabad.

3. §.

Szortimentek, antikváriumok és könyvterjesztő vállalatok 10 példánynál nagyobb, leltározás kényszere alá eső készleteinek összes példányait további intézkedésig zár alá kell venni. Ezekből a készletekből — azok feloldásáig — csak a Szellemi Termékek Országos Tanácsa könyvkiadó és kereskedő üzemeket szocializáló szakosztályának és a könyvtárügyi poli-

tikai megbizottnak együttes engedélye alapján szabad könyvet kiszolgáltatni.

4. §.

Könyvkereskedők, antikváriusok, zeneműkereskedők üzleteiket további intézkedésig folyó évi május hó 25-ike után is zárva tartani kötelesek.

5. §.

E rendelet intézkedéseinek pontos megtartásáért az üzemi (üzleti) biztosok személyesen felelősek.

6. §.

Ezt a rendeletet a Közoktatásügyi Népbiztosság hajtja végre.

7. §.

Aki e rendelet ellen vét, forradalmi törvényszék elé kerül.

Budapest, 1919. május 27.

Népgazdasági Tanács.

Közkönyvtárak Gyüjtő- és Elosztó-Telepe

A könyvtárügyi megbizottak hivatalát április óta valóságos ostrom alá fogta a könyvtárak felállitása ügyében járó elvtársak és levélbeli kérések tömege. Olcsó és népszerü módszer lett volna ezeknek a kéréseknek nyomban eleget tenni, rendszertelen könyv-összevásárlásokkal sebtében összecsapni e könyvtárak anyagát és hamarosan átadni őket közhasználatnak. Ezen a módon itt Budapesten és elszórtan a vidéken volna már vagy huszonöt ujabb *törpe-könyvtárunk*, olyan, amilyet a régi rendszer százszámra vetélt el. Erőnknek ez a szétforgácsolása könnyü és gyors sikereket hozott volna, de ha igy jártunk volna el, nem tudtuk volna megalapozni egy olyan központi intézetnek a létét, amely a közkönyvtárak ellátását a könyvtámasztó sarokvastól a könyvekig egységesen és központilag biztositaná. Ilyen intézmény létrehozásáról a régi könyvtárpolitika teljesen megfeledkezett, igy történhetett azután, hogy a magyar könyvtárügy a proletáruralom beköszöntével nem támaszkodhatott olyan könyvtári szervre, melyre ezt a feladatot rábizhatta volna, melyet a régi zsugori könyvtárpolitika letüntével nagyszabásuvá kiépithetett volna. A magyar közkönyvtárak központositott ellátását előbb a semmiből meg kell teremteni, még mielőtt tulajdonképeni könyvtárakcióról szó lehetne, mielőtt az egyes — *bármily sürgős és bármennyire jogosan türelmetlen* — kéréseket teljesiteni szabad volna. Ha gyengeségből engednénk és időnket és erőnket ezekben az alapozó munkáknak szentelt hetekben arra pazarolnók, hogy apró és türelmetlen könyvtár-éhségeket csillapitunk, higyjék meg a munkánkat távolabbról szemlélő elvtársak, katasztrófa érné a magyar könyvtárügyet.

A jó magyar könyvanyag kipusztulóban van. A könyvkiadók készletei kimerültek és legjobban kimeritette, legjobban pusztitotta az a *rendszertelen könyvvásárlás*, mely az utolsó pár hónapban mániává fajult ugy egyesek, mint testületek részéről. A jó magyar könyvekből — mert ez kis profitlehetőséget biztositott a banktőkének — keveset nyomattak a kiadók, ezek nemsokára ritkaságok lesznek, de ha itt gyökeres és alapvető intézkedések nem történtek volna, nemsokára minden könyv ritkasággá vált volna.

Ezeknek az alapvető intézkedéseknek a könyvkiadást szocializáló rendeletek adtak lehetőséget, melyeknek kibocsájtását a könyvtárügyi megbizottak sürgették legerélyesebben. A könyvkiadást szocializáló rendelet alapján beszolgáltatott leltárak egy példányát a könyvtárügyi megbizottak kapták kézhez oly célból, hogy a meglévő könyvkészletekből a közkönyvtárak könyvszükségletét biztositsák, mielőtt a könyvpiac ujból megnyilnék s *mielőtt a rendszertelen mohó és mániákus könyvvásárlás könyvtárak alapitásának minden tervét megakadályozhatná a könyvkészletek felhabzsolásával.*

A másik intézkedés a leltározás tartamára lezárt szortimentek és antikváriumok könyvanyagának átkutatása és kiválogatása volt. Szortimentek és antikváriumok csak 10 példányon felüli készletüket tartoztak leltározni. De éppen az ezen aluli készlettel biró könyvanyagot fenyegette leginkább a mohó könyvvásárlás és ezért a könyvtárügyi megbizottak intézkedésére a zárvatartás ideje alatt négy — egyenként öt-hattagu — könyvtári szakmunkásokból álló bizottság járta be a könyvkereskedéseket s azokban a külföldi és magyar szortiment anyagot és antikváriákat kiválogatta. A külföldi anyag azonnal le volt szállitandó — a magyar anyagról csak lefoglalási jegyzéket követeltünk, hogy amennyiben a kiadók leltárai kedvező eredményre vezetnének, ez a könyvanyag szabaddá nyilvánitható legyen.

A kiadók leltárai alapján lefoglalt közkönyvtári célra jónak tartott anyagot, (mert csak a legjobbat használhatjuk) művenként 500—1000 példányban és a szortimentereknél összeválogatott könyvanyagot a volt Központi Zálogház emeleti raktáraiban gyüjtjük egybe s ezzel megkezdi müködését a *Közkönyvtárak Gyüjtő- és Elosztó-Telepe*, mely mostantól fogva a magyar könyvtárak mindennemü anyagi szükségletének központi biztositásával is *foglalkozni fog.*

A Telepen gyüjtjük egybe e friss könyvanyagon kivül a szocializált egyesületek gazdátlanná vált könyvtárait, veszélyeztetett és elhagyott magánkönyvtárak anyagát és itt fogjuk berendezni a közkönyvtárak értékes duplumanyagának központi értékesitő osztályát is.

A Telep raktárai a Lónyay- és Kinizsi-utcák sarkán levő nagy központi zálogházi épület harmadik, negyedik, ötödik és hatodik emeletén lesznek, (a második emeleti raktár a Szellemi Termékek Országos Tanácsának Terjesztő Osztályáé) amelyek mindegyike egyenként egymillió kötet befogadására képes s a melyekhez megfelelő teherlift szolgál.

A Telep (IX., Kinizsi-u. 2) május 26.-án kezdte meg müködését s vezetője az Athenaeum rt. volt igazgatója, *Fejes Sándor* elvtárs.

A könyvtárosi tanfolyam megnyitása

Nagy érdeklődés mellett május 12-én nyilt meg az első könyvtárosi tanfolyam. Az Egyetemnek VI. tanterme alig tudta befogadni a beiratkozott hallgatóknak és az érdeklődőknek nagy tömegét, akiket a proletárdiktatura folytán bekövetkezett nagy szellemi átalakulás a könyvtárosi pálya felé terel.

Ez a most megnyilt tanfolyam, mint annak *Fogarasi* Béla csoportvezető is kifejezést adott megnyitó beszédében, számol az átmenet szükségleteivel. Ma, amikor a tömegek kulturájának emelésére az eddigi akadályokon keresztül széles kapukat akarunk vágni, nem várhatunk az alkalmas könyvtárosok kiképzésére annyi ideig, amennyit a normális idő beálltával engedhetünk majd. Ezért a jövőben másfél esztendősnek szánt könyvtárosi tanfolyam tartama most hat heti elméleti és három havi gyakorlati képzésre zsugorodik össze. A tanfolyamnak komoly igyekezetü hallgatói majd a később megindulo könyvtárosi iskolában fogják tanulmányaikat kiegészíteni. Arra is nagy nyomatékkal utalt a Közoktatásügyi Népbiztosság képviselője, hogy magának ennek a tanfolyamnak az elvégzése, ha még oly megfelelő technikai ismereteket nyujt is a hallgatóknak, még nem fogja őket képessé tenni arra, hogy a kommunista társadalomnak igazi könyvtárosai legyenek, csak ha éjtnapot egybevetve bele fognak mélyedni a szocialista tudomány uttörő nagy szellemeinek munkáiba. A tanfolyamot *Fogarasi* Béla csoportvezető elvtárs nyitotta meg a Közoktatási Népbiztosság képviseletében. Utána *Dienes* László könyvtárügyi megbizott tartott megnyitó előadást.

Fogarasi Béla megnyitójából közöljük a következőket:

Önök tudják, hogy eddig könyvtárosképzés a szó komoly értelmében nem volt, mert a kapitalista osztályuralomnak, amennyire nem volt szüksége jó könyvtárakra, annyira nem volt szüksége jó könyvtárosra, a jó könyvtáros fogalmának elmélyitésére, annak tudományos és társadalmi irányban való intenziv kiképzésére sem.

Amikor most ez a nagyjelentőségü kurzus megindul, amelynek az a kimondott feladata, hogy könyvtári szakmunkásokat képezzen, akik szakértelemmel végzik a maguk könyvtári munkáját és nem abban az értelemben, ahogy eddig végezték, vagy kezelték tudományos értelemmel vagy értelem nélkül — akkor egy nagyon sulyos és nagyon fontos dologra kell figyelmeztetnem Önöket. T. i. arra, hogy az a szakképzés, amit ez a könyvtárosi kurzus nyujtani fog, csak egy kis része annak a képzésnek, amelyen Önöknek át kell menni, ha jó könyvtárosok akarnak lenni ebben a társadalomban, amelynek felépitésén mi dolgozunk. Mert ennek a társadalomnak a szakmunkásai nemcsak szakemberek, ennek a társadalomnak a könyvtárosai nemcsak a könyvtárban dolgoznak, az ő számukra a könyvtár nem egy hivatal, mint az eddig volt, amelynek nincs kontaktusa a társadalom egyéb funkcióival, hanem ennek a nagy makrokozmosznak, a kommunista társadalomnak egy integráns kiegészitő alkotórésze, amely belekapcsolódik az egészbe. Ebből következik, hogy ennek a társadalomnak jó könyvtárosa csak az lehet, aki nemcsak a könyvtártudományhoz, a katalogizáláshoz s azokhoz a technikai ismeretekhez ért, amelyek nélkül ma komoly könyvtárosképzést nem tudunk elképzelni, hanem aki magáévá teszi ennek a társadalomnak eszméit is. És ez az, tisztelt hallgatóság, amit ezen a helyen nagyon nyomatékosan meg kell mondanom. Fogjak fel ezt a kurzust ugy, mint csak egy részét annak, amit Önöknek tanulni kell, amit Önöknek a magukévá kell tenni, hogyha ennek a társadalomnak valóban tudományos, közművelődési munkásai akarnak lenni. Aki Önök közül tehát nem ismeri a marxizmus alapjait, aki Önök közül nincs áthatva nemcsak egy általános helyeslésétől a szociálista gondolatoknak, hanem valóban a szociálista kulturpolitikának minden vonatkozásától, az nem könyvtáros, az nem könyvtárba való, annak ebben a társadalomban, mint szakmunkásnak, nincs komoly helye.

Amit a könyvtárügyekre vonatkozólag tanulni kell, azt ez a kurzus, ha nem is a maga igazi formájában, — mert egy főiskolai jellegü könyvtárosképző főiskolát csak ősszel fogunk felállitani — de provizorikus formában nyujtani tudja. De nem nyujthatja azt, amire én felhivtam az Önök figyelmét.

Le kell szoknunk arról, hogy bármely hivatalt a magunkénak tartsunk. Le kell szoknunk arról, hogy a könyvet magántulajdonnak, vagy akár a könyvtár tulajdonának tartsuk. A könyv nem magántulajdon, hanem igazi köztulajdon. A hivatalnok ideje nem az ő magántulajdona, nem arra való, hogy avval ő rendelkezzék, az a közé és azzal a köz érdekei szerint kell rendelkezni.

Ilyen apró vonatkozásaiban kell hogy áthatva legyünk a szociálista társadalom eszméitől. Amig ez nem történt meg — és meg vagyok róla győződve, hogy ez még ma nem történt meg — addig csak egy része a képzésnek az, ami itt fog történni. Amikor ezt a kurzust megnyitom, arra kérem Önöket, hogy ne elégedjenek meg avval, amit itt tanulnak. Az nem elég. Nem technikai, tudományos szakképzési szempontból, hanem ennek a képzésnek a szempontjából. Egészitsék ki ismereteiket, de ne felületesen, ne néhány népszerü brosurával, hanem komolyan, alaposan, éjszakázva és minden időt ráforditva, társadalomtudományi, közgazdasági, munkásmozgalmi téren, ugy hogy ennek valóban más belső tartalma legyen, mint az eddigi képzésnek, mint az eddigi legjobb könyvtárosi vagy tanári vagy szaktudományi képzésnek is.

Amikor erre kérem Önöket, akkor ezt teljes tudatában teszem annak, hogy ez nagy, sulyos munka azok számára, akik eddig nem ebben a gondolatkörben éltek, de ugyanolyan nivóju s talán még fontosabb kötelességük, mint az, hogy résztvegyenek ennek a kurzusnak minden előadásán és gyakorlatán és azt azzal a lelkiismeretességgel, pontossággal és azzal a rigorozus és rideg fegyelemmel végezzék el, amit mi megkivánunk ma, amikor ennek a társadalomnak megalapitásán fáradozunk.

*

Dienes László: Tisztelt Hallgatóság! Mielőtt tulajdonképeni tárgyamra térnék, ami a tanfolyam tájékoztatójában és tanrendjében nevem alatt hirdetve van, a mai órát arra fogom felhasználni, hogy általánosságban állitsam Önök elé a tanfolyam jelentőségét és célját.

A proletárdiktatura, amikor rengeteg munkája közben, amellyel az eddig elnyomott dolgozó osztályt, a proletáriátust, felszabaditja a gazdasági elnyomatás alól, amikor óriási munkával kiveszi a burzsoázia kezéből az eddig nála visszatartott termelési eszközöket és most már a gazdasági erők megváltozott viszonyának megfelelő uj termelési rendet, uj gazdasági szerkezetet dolgoz ki, kötelességének tartja, hogy már megkezdje a munkát ezen dolgozó tömegek szellemi felszabaditására is. Ez a szellemi felszabaditás nem fog menni és nem mehet oly gyorsan, mint amilyen gyorsan megy — leg-

alább elvekben — a gazdasági felszabaditás. Hogy ez igy van, azt a szellemi javaknak a sajátossága hozza magával.

Meg lehetett azt tenni, hogy egy hatalmas gesztussal elvettük a burzsoáziától a jogtalanul kisajátitott termelő eszközöket. El lehetett venni földjét, gyárait, aminek birtoklásával gazdasági rabszolgaságban tartotta évszázadokon keresztül a falusi és városi proletáriátust, el lehetett tőle venni pénzét, házát, fényes berendezését, el lehetett venni autóját, amellyel gazdasági privilégiumának előnyeit kiélvezte. Azonban nem lehet elvenni egy gesztussal máról-holnapra a burzsoáziától szellemi javait, — amennyiben ilyennel rendelkezik. Nem lehet és nem is szükséges, hogy elvegyük. Nem szükséges először azért, mert ezekre a szellemi javakra — ha egyáltalán vannak — nincs szükségünk. Ezek a szellemi javak — ha vannak egyáltalában — nem érik meg azt a fáradságot, hogy elvétessenek másodszor azért sem, mert ha megérnék is s el is tudnánk venni, sem tudnánk azokat egyszerüen átadni, mint a lakásokat, a proletáriátusnak.

Nem éri meg a fáradságot, mert az u. n. burzsoámüveltség vagy nincs, vagy ha van, nem igazi müvelt ség, nem igazi kultura, legfeljebb egy látszat, lelki cicoma, amire egyáltalában nincs szükségünk a proletáriátus jövőre-nevelésében.

Amire nekünk szükségünk van, az az egyes embereknek az igazi kulturája, az egyes embereknek lelki gazdagsága, mely, ha hordozója gazdaságilag a burzsoáosztályhoz tartozott is, nem kell, hogy szükségképen ezen osztály ideológiájától megfertőzött legyen. Mert az igazi kultura sajátsága, hogy osztályideológiától mentes. És azoktól az egyesektől, akiknek ilyen osztályideológiától mentes kulturájuk van, nem kell elvenni ezt a kulturát, hogy a proletáriátus számára hasznositsuk, mert az ilyen kultura önként s örömmel adja magát másnak s mindenkinek. Mert akiknek igazi kulturájuk van, azok érzik azt a sokat hangoztatott és régi megállapitást, hogy az igazi szellemi kincsekből annál több marad meg nekünk, minél többet adtunk belőle másnak. Burzsoá kultura, mint olyan, nincs és amennyiben a burzsoázia kebelében vannak kulturált emberek, azok kulturájukat önként és örömest fogják a proletáriátus rendelkezésére bocsátani. Tehát elvenni tőlük nem kell, mert nem lehet, de ha el is lehetne venni, nem érnénk vele semmit, mert nem adhatnánk azt át a proletáriátusnak.

A szellemi javakat a gazdasági javaktól egy különleges jellemvonás különbözteti meg. A gazdasági javak élvezhetők nemcsak a készitő által, hanem az által is, aki azokat már készen átveszi. Éppen ez a tulajdonsága a gazdasági javaknak tette lehetővé a burzsoázia számára azt, hogy azáltal, hogy a termelési eszközöket kezei között tartotta, munka nélkül használni és élvezni tudta mások munkáját.

Sőt tovább mehetett. A szellemi javaknak ellenkező tulajdonsága folytán, hogy t. i. munkával meg kell szerezni, hogy élvezhessük őket, a maga számára biztositotta ugyszólván az összes szellemi javak kizárólagos élvezetét is. Mert a burzsoázia azáltal, hogy a gazdasági javak előállitását másokra bizta, felszabaditotta magát a gazdasági munka alól s abba a helyzetbe hozta önmagát, hogy ráért a szellemi javak megszerzésére. Mig a gazdasági javakat termelő proletáriátust ugyanakkor kivonta ennek lehetőségéből.

A Tanácsköztársaságnak, a proletárdiktatura kormányának legsürgősebb feladata kell hogy legyen, szellemi téren ennek a kényszerhelyzetnek megszüntetése. Természetesen a gazdasági kényszerhelyzet megszüntetése elsőbbrendü fontosságu, sürgősebb feladat, mert gazdasági felszabaditás nélkül nem lehet szellemi felszabaditásról szó.

Amint tudjuk, a gazdasági felszabaditás már megtörtént és folytonosan történik. De, mint mondottuk, a szellemi javaknak azon speciális tulajdonságánál fogva, hogy csak megszerzőik részére élvezhetők, nem elég a proletáriátust gazdaságilag felszabaditani, hogy szellemileg is egyuttal felszabadult legyen, hanem tovább kell mennünk. Tovább kell menni, mert azáltal, hogy időt adtunk a proletáriátusnak, hogy felszabaditottuk a gazdasági elnyomás alól, még szellemileg nem tettük szabaddá, még nem adtuk kezébe a lehetőségét annak, hogy szellemileg felszabaditsa önmagát. Mert ez a felszabaditás csak egyénenként, mindenkinél önmaga által történhet meg.

Ha azonban nem is lehet átadni a kész szellemi kincseket, amelyek az egyesek lelkében vannak, van valami, amit átadhatunk a proletáriátusnak; ezek pedig azok az eszközök, amelyek a szellemi javak megszerzésére szolgálnak. S a Tanácsköztársaság ennek eszközlését tekinti legközvetlenebb feladatának a proletáriátus szellemi felszabaditására.

A második párhuzamosan meginditandó lépés: a proletáriátus kiképzése ezen eszközök használatára. Ezért hozta ki a Tanácsköztársaság a magánosok zárt palotáiból a mükincseket, ezért szervezi át a muzeumokat, ezért állitott fel Munkásegyetemet, rendez számtalan tanfolyamot és ezért jelentette ki rendeletileg, hogy az ország lakosságának könyvvel és a könyvhöz vezető segédeszközökkel való ellátását állami feladatnak tekinti.

Ennek a kijelentésnek a fontossága óriási nagy, legalább olyan jelentőségü, mint volt annak idején a népoktatás ingyenessége és kötelezővé tétele. Mert az a kijelentés, hogy a könyvvel való ellátás állami feladat, azt jelenti, hogy a Tanácsköztársaság kormánya kötelességének tartja, hogy mindenkit hozzájuttasson ahhoz a könyvhöz, még pedig könnyü szerrel, amelyre müvelődése és müélvezete céljából szüksége van. Annak, aki tisztában van azzal, hogy mit jelent mai kulturánkban a könyv és előrelátja azt, hogy még mennyivel többet fog jelenteni a jövőnek müvelődési rendszerében, amelynek feltétlenül abban az irányban kell haladnia, hogy nagyobb önállóságra nevelje az embereket, tehát amelyben az oktatás maga is önállóbb, a tanitómestertől függetlenül történik, tehát nagyobb szerepe lesz a könyvnek, az előtt rögtön világosnak kell lenni ezen alaptétel kimondása nagy fontosságának. Ezzel a Tanácsköztársaság nemcsak a müvelődés, a kultura megszerzésének legnagyobb eszközét adta a proletáriátus kezébe, hanem a legerősebb fegyvert is szellemi felszabaditásának kivivásához.

S mert a proletáriátus szellemi felszabadulása nem volt a burzsoázia inyére, mert féltette tőle kizsákmányoló gazdasági rendjét, azért igyekezett a proletáriátust lehetőleg elválasztani a könyvtől. Müvelődési politikájának osztályjellege megnyilvánult elsősorban nevelési rendszerében, amikor igyekezett ugy megszervezni a közoktatást, ugy kinevelni a tanitóságot és annyira függő és nyomorult helyzetben tartani őket, hogy lehetőleg szolgalelkü és önállótlan embereket neveljenek.

Könyvtárpolitikájában szintén megnyilvánult ez a tendencia, amikor kevés könyvtárt állitott fel és amit felállitott is, ugy rendezte be, hogy ezen könyvtárak által lehetőleg kevesen jussanak a könyvhöz, sőt nemcsak

kevesen, hanem — ami a főszempont volt — megválogatottan csak azok, akiknek a kezében nem veszedelmes a könyv. Vagy amikor külön könyvtárakat állitott fel a „nép" számára, „jól" megválogatott könyvanyaggal, nehogy véletlenül is egy szociálista irányu kerüljön közéjük, olyan népkonyhaszerüen rendezte be, hogy annak is elmenjen a kedve az olvasástól, akit e „népkönyvtárak" silány könyvei még nem riasztottak el tőle.

A könyvtár nem kedves dolog a kapitalista szemében. A legkevesebb, amit vele szemben érez az, hogy felesleges. De az öntudatos s okos burzsoá, tudja, hogy a könyvtár a maga könyveivel nagyon veszedelmes eszköz; olyan könyvekkel, amelyeket válogatás nélkül bárki kezébe vehet, az a könyvtár az önálló kutatást jelenti, a gondolkodás függetlenségét, a kritikát, az ellenállás kezdetét, a forradalom csiráját. Ezért veszedelmes a könyvtár s ezért nem kellett sok és jó könyvtár a burzsoáziának. Mert félt tőle s joggal. S nem is mulasztott el egyetlen alkalmat sem, hogy lelkes emberek törekvéseit, akik könyvtárakat akartak adni a proletáriátusnak, kiméletlenül letörje. Budapest székesfőváros közgyülésén is láthattuk példáját, hogyan szavazta le éveken keresztül a virilista városatyák kara egy nagy közmüvelődési könyvtár tervét, noha a pénz meg volt hozzá, majd azzal a kifogással, hogy az a terület, amelyre a könyvtár épitendő volna, egy nagy európai internacionális hotel céljaira kell, majd azzal, hogy az a hely feltétlenül szükséges a kereskedelem számára, majd pedig azzal, hogy ennek a térnek a megoldása igy nem jó.

Nos, a Tanácsköztársaság nem fog nemzetközi hoteleket épiteni s nem akar jó üzleteket, ennélfogva bizonyára lesz telke és lesz helye könyvtárak számára. A Tanácsköztársaság kormánya egyik legsürgősebb feladatának tekinti szellemi téren, hogy az egész országban a könyvtárügyet rendezze, az egész országban a lakosságot ellássa jó könyvekkel és erre vonatkozólag máris megindította mindazt, ami a mai viszonyok között lehetséges. Régi, ósdi berendezésü, rossz tudományos könyvtárainkat átszervezi s ezenkivül tervbevette minden városunknak és falunknak szinte beszórását közmüvelődési könyvtárakkal.

És ez az a munka, amelyhez a Tanácsköztársaságnak képzett szakmunkások segitségére van szüksége. Olyan emberek, olyan könyvtárosok segitségére, akik érzik azt, hogy mi a kultura és mi a kulturához vezető könyv. Akikben van kulturszükséglet és akik nemcsak ki tudják önmagukban elégiteni ezt a kulturszükségletet, hanem fel tudják azt fedezni, sőt fel tudják ébreszteni másokban. Mert nem elég a kulturához vezető eszközöket egyszerüen átadni, letenni a kezébe a proletáriátusnak, hanem ezenkivül kötelességünk meg is tanitani, hogy hogyan éljen velük.

S a jó könyvtáros feladata nem az, hogy a könyveket kivegye-betegye és a polcon rendbentartsa, hanem sokkal több és szebb ennél: a könyvnek elvezetése az olvasó lelkéhez. Ez a könyvtáros igazi feladata, ahol a munka már felülemelkedik az egyszerü mechanikus és kezelési munkálatokon és szép szellemi munkává válik.

Természetesen azt a kulturérzéket és azt a lélektani tapintatot, amit az ilyen munka feltételez, azt nem lehet egyáltalában tanitani. S pedig semmi esetre sem hat hét alatt. Amit hat hét alatt tanitani lehet, azok csak könyvtári, technikai dolgok, bizonyos jó, kipróbált és jól bevált szabályoknak, eljárási módoknak összessége, előfeltétele annak a későbbi magasabbrendü munkának.

Ennek a tanfolyamnak a célja, hogy Önöket ezekkel a technikai módszerekkel megismertesse. Természetesen hat hét alatt ezt sem lehet kimeritően megtanulni. Csak a legfontosabbakat, azokat az alapvető ismereteket akarjuk közölni Önökkel, amelyek feltétlenül szükségesek a legkezdetlegesebb könyvtárosi működéshez is. Azok számára, akik majd legalkalmasabbaknak mutatkoznak könyvtárosi hivatásra, majd ősszel nyilik meg a főiskolai oktatás keretébe illesztve egy rendszeres könyvtárosiskola, amelyet az első esztendőben ugy fogunk berendezni, hogy azok is végezhessék, akik addig már alkalmazást nyertek valamely könyvtárban.

Ez a kurzus, amint a tájékoztatóban és tanrendben meg fogják látni, tulajdonképen három részből áll. Első két része a tulajdonképeni szakoktatás, amely a könyvtártechnikába, a könyvtári munka materiális részébe és amennyire lehet, a szellemi részébe bevezető eljárásoknak *egyik* részében elméleti kioktatása, *második* részében gyakorlati megtanitása valamilyen könyvtárban. Amennyiben bizonyos tárgyak tanitása egyáltalában lehetetlen tisztán elméletileg, bemutatás nélkül, ezeket csoportokra osztva fogja a hallgatóság a munka szinhelyén megtanulni. *Harmadik* része a kurzusnak továbbképző kurzus, olyan előadásokból összeállitva, amelyeket hasznosaknak gondoltunk az egyetemi előadások sorából a könyvtárosok számára. Akik igazolni tudják, hogy ezen képesitésük már megvan, azokat ezen továbbképző előadások hallgatásától fel is menthetjük.

Könyvtárak a Tanácsköztársaságban

A Közoktatási Népbiztosság 22. sz. alapvető könyvtári rendelete szellemében a szervezés munkája két irányban halad. Egyrészt Budapesten és az ország nagyobb városaiban *tudományos szakkönyvtárrendszert* akarunk kiépiteni s ezért azon vagyunk, hogy jól átgondolt egységes terv alapján átszervezzük meglévő tudományos könyvtárainkat: az összetartozókat egyesitsük, a heterogén tartalmuakat szétválasszuk s e célra alkalmas épületek felhasználásával a kutatók és tanulni vágyók céljaira legmegfelelőbben helyezzük el. Minthogy azonban itt nagy, több százezer kötetes könyvtárakról van szó, melyeket nem könnyü feladat megmozgatni, csak végleges elhelyezésükről lehet szó — legalább is, amig nagyobbszabásu épitkezésekre megnyilik a lehetőség — ezért a tényleges kivitelre csak akkor kerülhet majd a sor, ha az elhelyezési és átszervezési tervet az összes nagyobb könyvtárakra nézve részletesen meg tudtuk állapitani. A legnehezebb probléma — melynek megoldásától függ az összes többi budapesti nagy könyvtár elhelyezésének kérdése — a *Nemzeti Muzeum könyvtárának* elhelyezése, melynek a Muzeum egyéb részeinek már folyamatban lévő likvidációjával együttesen kell elintéztetnie. A terv szerint a Muzeum épülete egyedül a könyvtárnak maradna, mellyel egyesitenénk egy nagy magyar vonatkozásu és szellemi tudományi könyvtárrá az *Egyetem könyvtárát* és az *Akadémia könyvtárát*. Minthogy azonban a természetrajzi és néprajzi gyüjtemények elhelyezése ma, mikor csak kész épületekről lehet szó, igen nagy nehézségekbe ütközik s ha megoldást kapni is hamarosan, költöztetésük hosszu időbe kerülne, legnagyobb könyvtáraink ügye sajnos rövidesen nem nyerhet gyökeres elintézést. Ugy, hogy a közvetlen jövőre nézve kisebb reformokkal kell e tekintetben megelégednünk. Mindenesetre már most egységes terv alapján fogjuk szervezni

könyvbeszerzésüket, katalógusaikat és egész belső és külső adminisztrációjukat, ami már maga a könyvtárosok és kutatók által a régi társadalomban csak álmodott, de nem is remélt óriási eredmény. Azt fogja jelenteni, hogy e három nagyon szép anyaggal rendelkező könyvtár használható is lesz.

Megoldásra vár ezenkívül a ma még kisebb, de naggyá kiépitendő szakkönyvtárak egész sora. Igy a *Szabó Ervin társadalomtudományi szakkönyvtár* számára keresünk megfelelő nagy épületet, ahol beleolvasztva legyenek a már vele egyesitett *Képviselőház könyvtára*, a volt *Kereskedelmi és Iparkamara könyvtára* és a megszünt érdekképviseletek könyvtárai, valamint az összes többi kisebb-nagyobb társadalomtudományi és közgazdasági könyvtárak. Ennek keretében fog kiépülni *a kontinens legnagyobb szocialista könyvtára*, melynek alapjai már készen vannak s teljes kiépitése csak a megfelelő elhelyezés kérdése.

Hasonlóképen szükséges egy nagy *természettudományi szakkönyvtár* megteremtése, természetesen itt is a már létező könyvtárak felhasználásával, továbbá a technikai, épitészeti, művészeti stb. szakkönyvtáraink szintén egységes organizációja.

Közelebb van a megvalósuláshoz, mert sürgősebb és a jelen körülmények között kivihetőbb, a *közművelődési könyvtárrendszer* kiépitése. Terveink szerint minden kerületben több 15—20.000 köteles általános — szépirodalmi és ismeretterjesztő — könyvtárt fogunk felállitani. Nagy-Budapesten kb. 30—40-et, a vidéki városokban a szükséghez képest, a falukat s tanyákat pedig a városokból kiinduló mozgókönyvtárak fogják ellátni folyton friss, uj könyvekkel. Ennek az országos könyvtárhálózatnak egyes szemei már az előkészités előrehaladott állapotában vannak. Igy Budapesten rövid idő alatt öt ilyen közművelődési könyvtárt nyithatunk meg. Ezek előkészitése azért megy gyorsabban, mert megszünt egyesületek könyvtárai képezvén kiindulópontjaikat, már némi kész szervezet áll előttünk, mely csak modern irányba való átszervezést igényel. Ilyenek a volt Budai Könyvtáregyesület, az V. ker. Népháza, az Erzsébet Népakadémia helyiségeiben s anyaguk felhasználásával rövidesen felfrissitett alakban megnyiló könyvtárak. Nagyobb közművelődési könyvtárt készitünk elő a volt Kőbányai Kaszinóban s nyári olvasótermet rendezünk be a volt Lipótvárosi Kaszinó nyári helyiségében, a Fasorban.

A kerületi könyvtárak mellett a nagyobb *gyárakban* is rendezünk be könyvtárakat. Célunk, hogy lehetőleg közel vigyük a könyvet a munkássághoz s minden eszközzel megkönnyitsük hozzáférését. A legelsők valószinüleg a Ganz-Danubius és a Telefongyárban nyilnak meg, minthogy az előfeltételek itt voltak leginkább megadva.

Külön, kisebb könyvtárakat kapnak az *ifjumunkások*, részint olvasótermekben, képzési helyük közelében, részint a főiskolai otthonaikban.

A könyvtárak e nagy tömegének felállitása igen sok könyvet igényel. Könyv pedig tudvalevőleg kevés van. Hogy tehát a meglévő könyvanyagot könyvtárak számára biztositsuk, létesitettünk egy nagy *Országos könyvgyüjtő és könyveloszto telepet* a Szellemi Termékek Országos Tanácsa elosztó szervezetével összefüggésben, mely több millió kötet összegyüjtésére és kezelésére rendezkedik be. Ide koncentráljuk nemcsak a kiadók készleteiből könyvtári célokra lefoglalt könyveket, hanem a felszámolt egyesületek, (kaszinók stb.) könyvtárait, valamint a veszélyeztetett vagy elhagyott magánkönyvtárakat is, melyeket közcélra igénybe vettünk.

A megnyitandó könyvtárak személyzettel való ellátására pedig rendeztük az Egyetemen, már két hete folyó *könyvtárosi tanfolyamot*, melyet őszre rendszeres könyvtárosképző főiskolává épitünk ki.

Ezek az uj intézmények, első láncszemei egy nagy intézménynek egy *Országos könyvtárügyi és bibliográfiai intézetnek*, amely a megalakitandó Országos Könyvtárügyi Tanács segédszerve lesz az egész magyar Tanácsköztársaság könyvtárügyének központi irányitására.

Gyári munkáskönyvtárak

A tudománynak és a munkásoknak, a társadalom e két egymástól távoleső sarkának szövetsége, ha egyszer megvalósul, vaskarjuk meg fog fojtani minden kulturakadályt

Ferdinand Lassalle

A proletárdiktatura belefogott világtörténelmi fölszabaditó munkájába és már javában működik a népoktató szervezet hatalmas gépezete, amely ezernyi ezer csatornán keresztül vezeti szét az igazi tudást a nép legszélesebb rétegeibe. A tudományos propaganda tömérdek eszköze között a *gyári munkáskönyvtárak* létesitése azért az első feladatok egyike, mert a diktatura uj gazdasági rendje főként és legelsősorban a gyárak alkotó, termelő munkásainak tudásán és munkafegyelmén alapszik. A tudomány és egészséges szórakozás nyomtatott igéjével ott kell fölkeresni a gyárak és egyéb koncentrált nagyüzemek munkásait, ahol a legkényelmesebben és leghatásosabban végezhetik hivatásukat: magában az üzemben.

A kerületenként tervezett kulturkönyvtárak a proletárság könyvigényeit nem képesek teljesen kielégiteni. Már csak azért sem, mert szükségképpen jó időbe telik, mig a várost egészen behálózhatjuk jó fiókkönyvtárakkal, mig különösen a külterket elláthatjuk alkalmas kisebb könyvtárakkal, amelyek számára azokon a vidékeken bizony nem állnak rendelkezésre elhagyott paloták. A nagyobb gyári üzemek a város legszélsőbb szélén, távol a sürün beépitett városrészektől feküsznek, tehát elébe kell sietnünk a munkásság tudásvágyának azzal, hogy mi visszük a könyvet hozzájuk lehető legközelebb. Ezért vált szükségessé a gyári könyvtáraknak a lehető legszélesebb keretben való megszervezése. Nagyszerü szimbóluma lesz a diadalmas szocializmusnak, amikor közvetlenül egymás mellé kerül az uj világrend kettős alapja: a munka és a tudomány, a könyv és a kalapács!

Az országos könyvtárügyi megbizottak április 22-re értekezletre hivták egybe azokat az elvtársakat, akik a gyári könyvtárak ügye iránt érdeklődnek. A Vörös Ujságban közzétett egyszeri meghivásra rendkivül szép számban jelentek meg a gyárak és a szakszervezetek kiküldöttei. Hosszabb eszmecsere után, egyértelmüleg az a vélemény jegecesedett ki, hogy a gyári könyvtárakra nagy és sürgős szükség van. Legelsősorban azok a gyári üzemek kapjanak könyvtárat, amelyeknek leginkább van rá szükségük a munkások nagy számánál és az üzem távoli fekvésénél fogva. Ezek között is elsősorban azok, ahol már megvannak a könyvtár létesitésének bizonyos előfeltételei, igy pl. megfelelő helyiségek könyvtárszoba és olvasóterem számára, ahol van már vala-

melyes könyvtár, ahol a szükséges berendezés — legalább részben — megvan„ vagy a gvár által előállítható. A könyvtár magába foglalná a pártirodalmat, ismeretterjesztő műveket, jó szépirodalmat és a gyári munkásság szakmájának megfelelő szakirodalmat. A gyári könyvtár terjedelme a mutatkozó szükségletlhez igazodnék. Lehetőleg minden gyári könyvtár mellett, ennek ugyszólván kiegészítése gyanánt, *olvasóterem* volna létesitendő, ahol a gyár munkásainak hirlapok, folyóiratok, lexikonok, idegen szótárak stb. állanának rendelkezésére és a hol a munka közötti szünetekben olvashatna a munkás. Azonfelül az olvasóteremben felolvasások, az olvasott anyag szemináriumszerü megbeszélései, előadások tartatnának.

Az értekezleten megállapitott alapelvek szerint megindult a munka és máris mutathat fel némi eredményeket. A *Ganz-Danubius kocsigyár*, amelynek mintegy négyezer alkalmazottja van, tágas, szellős, világos könyvtártermet és hatalmas méretü olvasótermet bocsájt a könyvtár rendelkezésére. Az eredetileg tervbevett helyiségek olyan nagymérvü átalakitást igényeltek, hogy ugyanazzal a költséggel egész különálló könyvtárépületet lehet betonból emelni. Az Épitési Direktórium, elismerésre méltó méltánylásával a fontos célnak, hajlandó is volt a gyár egyik szabad telkén a megfelelő épületet a lehető legsürgősebben tető alá hozni. De most egy ujabb megoldással már kész nagy termeket kapunk a gyártól a könyvtár és az olvasóterem számára, azonfelül átvesszük a gyár gazdag müszaki könyvtárát, úgy, hogy a lehető legrövidebb időn belül mintakönyvtár gyanánt megnyitható lesz a Ganz-Danubius gyári könyvtára. Ugyancsak előrehaladott stádiumban van már a *Fegyvergyár* könyvtára. A könyvtárterem és az olvasóterem itt valósággal pazar beosztásu és berendezésü lesz. Polcokat, állványokat, asztalokat, székeket és padokat itt is éppen úgy, mint a Ganz-Danubiusban, maga a gyár készíti. Mindkét gyár gondoskodik azonfelül vezetőkészülékről és a megfelelő berendezésről, hogy az előadások esetről-esetre vetitett képekkel lehessenek illusztrálhatok. Előkészités alatt áll a *Telefongyár* könyvtára is. Tul vagyunk azonkivül az előkészitő munkákon abban az irányban, hogy a többi tekintetbe jövő nagyobb gyárüzemekben is megtörténjenek a könyvtár létesitéséhez szükséges intézkedések.

A gyári munkáskönyvtárak ügyeinek előadója a könyvtári megbizottak hivatalában *Pfeifer* Sándor elvtárs.

A volt érdekképviseletek könyvtárai

A kapitalista termelési rend gazdasági érdekképviseleteit, a régi Magyarország osztályöntudatos burzsoáziájának szakszervezeteit, beszüntette a proletáruralom, de amennyiben olyan funkciót láttak el, amely osztályérdekeltségeiken túlment, azt átvette a proletárállam. Igy könyvtáraikat is, amelyek a tanulnivágyó tömegek elől el voltak vonva. Helyenként jól felszerelt könyvtárakkal látták el magukat, amelyeket persze csak megbizható, kebelbeli ember használhatott, mig más halandó emberfia, aki előtt a mindenható szervezetek kapui zárva maradtak, rongyosra koptathatta a cipőjét, mig valahol semleges helyen, magános ember birtokában, vagy könyvkereskedésben, csak a világért sem közpénzen közcélra fenntartott könyvtárban, a keresett könyvre reáakadhatott.

Ma ezek a könyvek a Közoktatásügyi Népbiztosság 24. K. N. sz. rendelete értelmében köztulajdonná vallak és semmi sem áll többé utjában annak, hogy tényleg közcélra használtassanak is fel. A fontosabbak a következők:

1. *Az Országos magyar kereskedelmi egyesülés* könyvtára 1383 kötettel, irattárral és archivummal.

2. *Gyáriparosok országos szövetségének* 2263 kötetből álló könyvtára, katalógus nélkül.

3. *Vasművesek és gépgyárosok* könyvtára, mely ugyan pár kötetből álló rendszertelen és kisebb értékü gyüjtemény, ujságszelvénygyüjteménye pedig egyáltalán nincs, de irattára szép és igen fontos statisztikai gyüjteséket tartalmaz.

4. *Magyar vegyészeti gyárosok országos egyesülete* körülbelül 800—1000 kötetet kitevő közgazdasági könyvtár felett rendelkezett.

5. *Cukoripar* könyvtára kb. 1500 kötet, ezt egyelőre a szociális termelés cukorosztályára vitték, ahol a müszaki részt megtartják belőle.

6. *Az országos iparegyesület* 2600 kötettel rendelkezett, melyeknek katalógusa van. A kisiparra vonatkozó részére szintén a szociális termelés népbiztossága tart igényt.

7. *A budapesti kereskedelmi testület* könyvtára nem jöhet számba részint kis terjedelme, részint pedig értéktelensége miatt, de irattárában nagy értékü régi feljegyzések vannak, amelyeket feltétlenül jól el kell helyezni.

8. *A keleti gazdasági központ* könyvtára 1000 kötetnél több, főként a Balkán államokra és a közeli Keletre vonatkozó értékesebb gyüjtemény. Minthogy ez utóbbinak anyaga szervesen egészitené ki a Szabó Ervin-könyvtár szépen fejlődő Keleti gyüjteményét, a könyvtárügyi megbizottak oda is illesztik be.

Meg lehet még emliteni a *Tőzsde könyvtárát* is, de annak anyaga nagyrészt elévült és igy nem igen lesz majd a kommunista könyvtárpolitikában szerepe.

A könyvtárügyi megbizottak még 1919 április 5.-én értekezletet hivtak egybe, hogy megbeszéljék, mi történjék ezekkel a közcélra felszabadult könyvtárakkal. Részt vettek ezen az értekezleten mindazok, akik a könyvtárakat eddig kezelték. A könyvtárügyi megbizottak nagyjában körvonalozták Budapest könyvtárpolitikájára vonatkozó terveiket, amelyek lényege az, hogy a létesitendő egyetlen nagy központi könyvtár körül a szakkönyvtárak rendszere és közművelődési könyvtárhálózat kristályosodjék ki. Ennek a tervnek a végrehajtásaképen az értekezlet megállapodott abban, hogy miután az emlitett könyvtárakban legfőként a közgazdasági szakirodalom van képviselve, ezek addig is, mig egy nagy központi társadalomtudományi könyvtárban, a Szabó Ervin-könyvtárban egyesithetők nem lesznek, mind a volt Kereskedelmi és iparkamara könyvtárában egyesitendők nagy közgazdasági könyvtárrá és archivummá. A könyvanyagot katalógussal, szekrényekkel és egyéb felszerelési tárgyakkal együtt már át is szállitották oda s az egyesités és rendezés munkája állandóan folyik. Az uj könyvtár neve „Magyar közgazdasági könyvtár és archivum", helyisége pedig Szemere-utca 6. sz. alatt, a volt Kereskedelmi és Iparkamara helyiségében van.

Ezenkivül marad még Budapesten néhány olyan közgazdasági könyvtár, amely egyelőre külön fog továbbműködni, mint pl. a Központi Statisztikai Hivatal, a Gazdasági Főiskola könyvtára, a volt Kereskedelmi Akadémia és Keleti Kereskedelmi Akadémia könyvanyagából, ezek azonban a kiépitendő szakkönyvtár-rendszerben kialakuló munkafelosztás alapján illeszkednek majd be Budapest egész könyvtárrendszerébe.

A levéltárak rendezése

— Közoktatásügyi Népbiztosság 33. K. N. számu rendelete. —

A Közoktatásügyi Népbiztosság 26. K. N. számu (l. a Tanácsköztársaság május 8-án megjelent 37. számában) rendeletének folyományaképen elrendeli, hogy a levéltárügy a tudományos munka követelményeinek megfelelően és különösen a történettudományi kutatás előmozditása, valamint a forráskiadások egységes irányitása érdekében országosan rendeztessék és a tudományos értékü levéltári anyag a lehetőséghez képest központositassék.

Ehhez képest a következőket rendeli:

1. §.

Az összes levéltárak tudományos szervezésének egységes vezetését a megalakitandó Országos Levéltárügyi Tanács veszi át. A tanács megalakitásáig az ennek szervezésével járó, valamint a levéltárügygyel kapcsolatosan felmerülő egyéb ügyeket a levéltárügyi megbizott az Országos Levéltár vezetőjével együtt intézi.

Az Országos Levéltárügyi Tanács hatáskörét és feladatait részletesen külön rendelet fogja szabályozni.

2. §.

A vármegyei és városi hatóságok, valamint a volt minisztériumok és mindama hatóságok levéltárai, amelyek az állami vagy az önkormányzati igazgatásnak továbbra is működő szervei, adminisztrativ szempontból kiegészitő részei maradnak e hatóságoknak. Az Országos Levéltárügyi Tanács (levéltárügyi megbizott és az Országos Levéltár vezetője) hatásköre ezeknek csupán tudományos vezetésére, kezelésére és felhasználására terjed ki. Személyzetüket az állami vagy önkormányzati hatóságok saját hatáskörükben nevezik ki vagy választják meg azzal a korlátozással, hogy a levéltári vezető, ugyszintén a szakképzettséget igénylő egyéb állások betöltése a tudományos vezetés és szervezés érdekeinek biztositása végett az Országos Levéltárügyi Tanács (levéltárügyi megbizott és az Országos Levéltár vezetője) előzetes hozzájárulásával történik.

Azok a hatóságok, amelyek működésüket kormányintézkedés folytán végérvényesen beszüntették, ha levéltáruk van, e rendelet kihirdetésétől számitott egy héten belül irásos jelentést tartoznak tenni a levéltárügyi megbizotthoz. (Országos Levéltár I., Uri-utca 28.)

3. §.

A Magyarországi Tanácsköztársaság a történelmi értékü, egyházi kezelésben levő káptalani és konventi levéltárakat köztulajdonba veszi és az Országos Levéltárügyi Tanács (levéltárügyi megbizott és az Országos Levéltár vezetője) utasitása szerint az Országos Levéltárba kebelezi be.

Ez egyházi testületek házi levéltárainak további sorsára nézve a levéltárügyi megbizott a vallásügyi likvidáló bizottsággal együtt intézkedik.

4. §.

A kijelölendő történeti becsü vagy egyéb tudományos értékü családi és egyéb magánlevéltárakat értékük teljes kihasználhatóságának biztositása végett letétbe kell helyezni az Országos Levéltárba. Átvételükről az Országos Levéltár uj épületének használatba vételéhez képest az Országos Levéltárügyi Tanács (levéltárügyi megbizott és az Országos Levéltár vezetője) rendelkezik.

Az erre a célra kiküldendő bizottságok a levéltárakat a család megbizottjának vagy a levéltár tulajdonosának (képviselőjének) jelenlétében veszik át. Az átvétel egyéb körülményeit (leltár, jegyzőkönyv stb.) az Országos Levéltárügyi Tanács (levéltárügyi megbizott és az Országos Levéltár vezetője) állapitja meg.

Ezeknek a levéltáraknak tudományos felhasználhatóságáról kizárólag az előbb emlitett hatóságok rendelkeznek.

Azokat a családi magánlevéltárakat, amelyeknek tulajdonosai az ország területéről eltávoztak, a vagyon leltározásával megbizott közegek, az erről tudomást szerző Munkás-, katona- és földmivestanácsok és levéltári hivatalok táviratilag vagy ajánlott levélben haladéktalanul jelentsék be a körülmények megjelölésével megfelelő intézkedés végett a levéltárügyi megbizottnak.

5. §.

A Nemzeti Muzeum, az Akadémia, az Egyetemi könyvtár és ezekhez hasonló kulturintézetek levéltárai az Országos Levéltárba bekebeleztetnek. Ennek végrehajtásáról az Országos Levéltárügyi Tanács fog intézkedni. Addig, mig ez be nem következik, a megnevezett intézetek levéltári gyüjteményeiket és a családi letéteket felelősség mellett gondozzák.

6. §.

Történelmi és tudományos jelentőségü oklevelek adásvétele, amennyiben azok forgalma az alábbiak szerint szabaddá nem válik, tilos.

A könyvkereskedők és antikváriusok tulajdonában lévő oklevél-anyagról Budapesten egy erre a célra kiküldendő bizottság leltárt vesz fel és megállapitja, hogy azokat át kell-e venni az Országos Levéltár számára. Vidéken ezt a törvényhatósági levéltárak vezetői végzik, akik az eredményről a levéltárügyi megbizottnak jelentést tesznek. Döntés után az át nem vett oklevelek forgalma szabaddá válik.

A magánosokat felhivja a Közoktatásügyi Népbiztosság, hogy a birtokukban lévő egyes okleveleket a tudomány érdekében helyezzék letétbe az Országos Levéltárban.

7. §.

A levéltárak titkossága a tudományos kutatások számára megszünik. Kötelességük azonban a levéltárak vezetőinek, hogy a kutatás tudományos jellegére fegyelmi büntetés terhe mellett ügyeljenek. Kétes vagy vitás esetekben az Országos Levéltárügyi Tanács (levéltárügyi megbizott és az Országos Levéltár vezetője) döntését kell kikérni.

8. §.

Az összes levéltárak — azok is, amelyek a 26. K. N. számu rendeletben felsorolva nincsenek, igy azok is, amelyek tudományos és közmüvelődési intézetekkel kapcsolatosak (Nemzeti Muzeum, Akadémia, egyetemek, könyvtárak, testületek stb.) — e rendelet kihirdetésétől számitott egy héten belül irásban jelentsék be a levéltárügyi megbizottnak a következő adatokat:

1. a levéltár neve és cime;

2. az alkalmazottak *a)* neve, *b)* alkalmazásuk minősége, *c)* képzettsége, *d)* szolgálati ideje.

E bejelentést a bizalmiak s ezek nem létében a levéltár vezetője állitsák ki.

9. §.

Az Országos Levéltár uj épületének épitkezési ügyei a teljes befejezésig a belügyi népbiztosság hatáskörében megmaradnak.

10. §.

E rendelet kihirdetésének napján lép életbe.

Budapest, 1919. május 15.

Közoktatásügyi Népbiztosság.

A szerkesztésért felelősek: Dienes László és Kőhalmi Béla.
Pápai Ernő müintézete, Budapest. Szerecsen-u. 65.

Budapest, 1919. 4. szám. Julius

A Tanácsköztársaság Könyvtárügye

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: VI., Andrássy-út 12, I. :: Telefon: 84—31.
Megjelenik havonként.

A könyvtárügyi megbizottak hivatalos lapja

Könyvtáraknak, könyvtárosoknak és munkástanácsok közművelődési osztályainak ingyen, magánosoknak évi 20 korona. Egyes szám 2 K.

A nagy papirinség folytán a Tanácsköztársaság Könyvtárügye című hivatalos lapunk egyesülni fog a Muzeumi és Könyvtári Értesítővel és a Könyvtári Szemlé-vel és Könyvtári Szemle cimen mint a közművelődési könyvtárak lapja fog megjelenni.

Körlevél

Az összes nagyobb könyvtárakhoz.

Kpm. 418/919. sz.

A vidéki közkönyvtárak részére szükség volna bibliografiai segédeszközökre. Szíveskedjék velem közölni, hogy van-e ilyen művekből (Szabó, Petrik, Hinrichs, Georg, Kayser stb.) fölös példányuk?

Budapest, 1919 junius 20.

A könyvtári kisüzem és nagyüzem

A kisüzem a könyvtárak világában is éppen olyan észszerütlen, mint volt már a modern nagykapitalisztikus gazdasági rendszerben. Mégis minduntalan azzal a tendenciával találkozunk, hogy a szerencsésen elhalasztott kisgrajzlerájt könyvtári téren támasszuk fel. Nincs nap, nincs óra, hogy ilyen törekvések céltalan, pazarló, meddő voltáról ne kellene előadásokat, meggyőző vitatkozásokat folytatnunk jóhiszemü, tájékozatlan elvtársakkal.

A nagy ujjászervező lázban alakult egy nagy termelési és egy még nagyobb kulturbürokrácia. Kis hivatalcsirák átszerveztettek nagy irodaüzemekké és olyan feladatokra, amelyeket addig pincéből intéztek, népbiztossági csoportok alakultak. Ezek az uj üzemek, irodák és csoportok azután nyomban a legfantasztikusabb igényeket támasztották helyiség és felszerelés dolgában és csak természetes, hogy e felszerelések között a legelső helyen állott egy *legfeljebb egy héten belül megszervezendő szakkönyvtár, mely legalább tizezer kötet szakmunkából álljon.*

Ha ez a veszedelmes naivitás éppen csak jóakaratu túlzás volna, az még nem volna baj, de ez a naivitás követelőző is, mert rendszerint nem kiván kevesebbet, minthogy 1. műszaki, természettudományi, orvosi és egyéb szakmunkákban teljesen szegény lévén a magyar könyvpiac, a három negyedév óta körülzárt országban akkora kötetszámban teremtsünk elő szakmunkakat, amilyenben ezek együttvéve Középeurópában sincsenek. 2. Ezeket a szakmunkákat emeljük ki ebből, vagy abból a közkönyvtárból és helyezzük hozzájuk.

Hivatali, üzemi szakkönyvtár alatt csak olyan kézikönyvekből (reference-könyvek) álló könyvtárat érthetünk, amely nem kivánja meg önálló könyvtáros gondozását. Ilyen *hivatali könyvtár legfeljebb pár száz kötetből állhat;* ezrekre menő könyvtár szakszerü gondozása már szakmunkásokat igényel. Tizezer kötetnyi könyvtár külön helyiségeket és segédmunkás igénybevételét. Ekkora kötetszámu hivatali vagy üzemi könyvtár pedig a kötetszámánál fogva nemcsak arra volna hivatott, hogy néhány hivatali, üzemi szakmunkást lássan el segédkonyvekkel, hanem hogy nagyobb olvasóközönséget is kielégitsen. Ettől azonban elvágja az olvasóközönséget a könyvtár hivatali vagy üzemi elhelyezése és függősége az üzemi, vagy hivatali rendtől. Itten más szóval pazarlás, energiapocsékolás folynék. Ezt meg kell akadályozni, ahol el akarják követni és megszüntetni, ahol már folyik. Megszüntetni pedig csak úgy lehet, ha a meglévő nyilvános szakkönyvtárakat teljesebbé épitjük és központosítjuk nagyüzemekké.

Vegyünk konkrét példát. Valamely propagandacsoport összeállit a különböző tanfolyamok hallgatói részére egy kis házi könyvtárat. A tanfolyamok anyaga bővül, változik, átalakul, a könyvanyag egyre nő, nagy könyvtárrá dagad, külön üzemmé alakul, de tervszerütlenül utána kullog hallgatói érdeklődésének. Ugyanez a propaganda párhuzamosan több helyütt, több népbiztosságnál folyik. Hová vezet ez? Oda, hogy minden ügyosztályban volna egy fiókkönyvtárra való könyvanyag, mely a tanfolyam végével elvesztené és nem találná meg közönségét. Minden népbiztosság minden emeletén volna egy pár ezer kötetes tervszerütlenül összehordott és ahány, annyiféleképen kezelt könyvgyüjtemény. Nem helyesebb akkor a hallgatóságot a közművelődési könyvtárba, vagy szakkönyvtárba irányitani, amely már felkészülten várja széleskörü anyagával? (Ma talán még nem felelnek meg minden igénynek, de meg kell keresni a velük való kooperáció módját olyan módon, hogy a propaganda-csoport megküldi a megfelelő szakkönyvtáraknak és közművelődési könyvtáraknak előadásaik programját és felkérik ezeket, állitsanak össze speciális könyvjegyzékeket és szerezzenek be többes példányokban egyes munkákat.)

Tehát nem szétszedni a már meglévő közkönyvtárakat, hanem továbbépiteni munkájukat, belevonni a tudományos propagandába, felszerelni a keresett kézikönyvekből többes példányokkal és egybeolvasztani a kisebb szakkönyvtárakat!

Mert nemcsak a proletárállam vagyonának és energiáinak kiméléséről van itt szó, hanem az olvasók munkaidejének kiméléséről is, mert amit ők tíz kis szakkönyvtárban nem találnak, azt megtalálhatják egyetlen egy nagy közkönyvtárban.

Hivatali, üzemi könyvtárnak csak egy esetben lehet nagyobb kötetszámban szüksége könyvre: ha egy vagy két fontos munkából annyi példányt kiván beszerezni és készen tartani, hogy minden üzemi szakmunkásnak vagy hallgatónak jusson elengedhetetlen szerszám gyanánt.

* * *

A szétforgácsolásnak, az energiapocsékolásnak hasonló eseteivel találkozunk vidéken is. Kisebb városban, vagy községben a könyvtárak egyesitésére kell törekedni. Ez a cél ugy érhető el, ha a különböző egyleti, szakszervezeti és pártszervezeti könyvtárakat közös helyen egyesitik és a helyi munkástanács művelődési osztályának irányitása alá bocsátják. Nagyobb helyeken a város különböző pontjain azután könyvkölcsönző állomásokat lehet létesiteni.

A könyvtárak ilyen összeolvasztása ellen egyes szervezetek fel fognak szólalni. Ezeket a következő néhány észrevétel bizonyosan meg fogja győzni. A Tanácsköztársaság nagy kulturmunkája, a sok felolvasás és tanfolyam jói felszerelt könyvtárakat igényel, jobban felszerelteket, mint amilyenek a régi szakszervezeti és egyéb könyvtárak. Ilyen könyvtárakat a párt- vagy szakszervezet külön a maga erejéből nem tud fenntartani. Az pedig csak világos, hogy egy község vagy város összmunkássága többet produkálhat ezen a téren, mint egyes szakszervezetek vagy pártszervezetek sovány pénztárai. Csak kicsinyes szempontokból lehet tehát sok törpe könyvtár fenntartását többrebecsülni, mint egy nagy könyvtárét. Az ellenállás igen sok esetben a tulajdonhoz való fanatikus és indokolatlan ragaszkodásból ered és pedig éppen a nagyobb könyvgyüjtemények részéről, mert vonakodnak gazdag könyvkincseiket a kevésbé tehetősekkel megosztani. Sokan azonban a könyvtárak egyesitésében csupán kényelmük ellen intézett merényletet látnak. Pedig éppen ez nem áll. Mert nagyobb helyeken, ahol a könyvtár élénk forgalmára lehet számitani, természetes, hogy *több kölcsönzőállomásról* fog a központi könyvtár gondoskodni, már csak azért is, hogy *egy község vagy város minden könyve a dolgozók összességének rendelkezésére bocsáttassék.*

Ha az egyesités ellen leküzdhetetlen akadályok (pl. megfelelő helyiségek hiánya) mutatkoznak, akkor a célt más uton kell és lehet megközeliteni. *Együttműködés megteremtésével!* A helyi munkástanács művelődési osztálya kartellszerü megállapodást létesit a könyvtártulajdonos szervezetek között és kimondja, hogy az egyezségre lépő szervezetek összes tagjai bármely más, az egyezségben résztvevő könyvtárat használhatnak. Másodszor: a könyvtár egyesitése helyett megteremti a *katalógusok egyesitését*, ugy, hogy valamennyi könyvtár könyveinek cimét az egyes könyvtárak *betüjelével* egy *központi cédulakatalógusba* sorozza be, természetesen ugy, hogy a könyvek könyvtári jele, helyszáma a régi marad. Ezen a módon valamennyi könyvtár látogatója az összes többi könyvtárban feltalálható könyvekről tájékozást nyer. Ezt az intézkedést egészitse ki a könyvtárak egymás közti kölcsönzéseinek rendszeresitése, olyképp, hogy a kölcsönző a másik könyvtárban található könyvet *másnap* abban a könyvtárban kaphassa meg, ahol azt kereste, amelyik lakóhelyéhez legközelebb áll.

Ezen a módon a helység összes könyvei a dolgozók összessége számára könnyen hozzáférhetővé vannak téve anélkül, hogy ártalmas harcot felidéztünk volna, anélkül, hogy az egyes könyvtárak életét megbolygattuk, nehezen megmozgatható könyvgyüjteményeket felforgattunk volna. És mégis, óriási lépést tettünk vele az egyesités felé, mert a vele elért jó tapasztalatok hamarosan megérlelik az egységes kölcsönző fiókokkal felszerelt központi könyvtár tervét.

A helyi viszonyokkal ösmerős elvtársak helyes tapintattal bizonyára jól megválasztják azt az utat, mely a célhoz visz.

Szakértekezlet a vakok központi könyvtára ügyében.

Jelen voltak: Kőhalmi Béla, Adler Simon, Balkay Géza, Heródek Károly, Incze József, Iván József, Keller Nándor, Oláh Margit, Scheer Rezső, Séra Lajos, Fáy Sarolta, Szabó Lőrincz jegyzőkönyvvezető.

Kőhalmi Béla értekezletet vezető elnök:

A magyar könyvtárügy átszervezéséhez a gazdaságosság és a jobb kihasználás elvi követelményével kezdtünk hozzá. Ezt a követelést minden téren érvényesiteni kivánjuk és azt hisszük, hogy ez helyes cselekedetekhez vezet, akkor is, ha a vakok könyvtárügyéhez nyulunk. A gazdaságosság, a jobb kihasználhatóság előfeltétele az egy célért, egy területen dolgozó könyvgyüjtemények egyesitése, vagy ha ez elháritathatlan okokból nem lehetséges, vagy még időelőtti, akkor a közöttük való kooperáció elérése. Ezek módozatainak megbeszélésére hivta össze a mai értekezletet.

A vakok ügye minálunk aránylag nem elhanyagolt. Newyorkban 5367 Braille kötet van és 350 zenemű. Nálunk három helyen szétosztva 9000 kötet. Foglalkoznunk kell a könyvtárak jogi helyzetével, hogy melyik hatóság gyakorolja az intézkedés és felügyelet jogát? Az ifjusági könyvtárak a felnőttekkel egy fedél és organizáció alatt kell hogy legyenek, külön osztállyal, anyaggal és képzett személyzettel. Az ifjusági könyvtár nem iskolai, hanem könyvtári funkció. Az ifjuság szokja meg a könyvtárakat és az iskolán kivül ott tanuljon. Azt hiszi, ez a vakok társadalmában is helyes álláspont. Kisebb kérdések: Braille-nyomdászat, régi felekezeti jellegü könyvek kiselejtezése, postai vidéki kölcsönzés.

Séra Lajos: Amerikai és francia példák alapján szükségesnek tartja az egyesitést.

Keller Nándor: A 9000-nyi Braille-kötetből 1—2 ezret ki kell selejtezni. Gyors pótlást kér modern irányban, mert a tartalom a 18-ik század nivójának felel meg. A centralizálás lehetséges, helyiség van 30—35.000 kötet számára. Olvasó is van. A közönség pesti volt, de ezután vidékre is kiterjesztjük az akciót. Ami a nyomdai előállitást illeti, Németországban néhány kiadóvállalat is van, nálunk ez a kevés olvasó miatt lehetetlen. Fontos könyvekre az átmeneti időben is terjesszük ki a nyomtatást. Különösen szocialista munkákra, melyekből semmi sincs. A vakokat a látók könyvtáraival egyező könyvekkel lássák el, hogy a vakok is beleolvadjanak a kulturtársadalomba. Felügyelet és irányitás tekintetében tartozzék a vakok központi könyvtára a könyvtárügyi megbizottak hivatala alá.

Kőhalmi Béla: Gyors intézkedés kell az uj idők szellemének megfelelő könyvek előállitásáról. Mig ez megoldható, egy folyóiratnak, mely kisebb terjedelme folytán hamarább készülhet el, kell a kontaktust felvennie a vakokkal.

Keller Nándor: Van ilyen: a Vakok Közlönye, de ez ifjusági lap, át kell szervezni.

Adler Simon: Ajánlja, hogy az intézetektől ne vegyék el az ifjusági könyveket, legfeljebb a duplumokat. A központi könyvtárnak legyen ifjusági osztálya s ezzel egyidejüleg fejlesszék az intézeti ifj. könyvtárakat. Itt az ifjuság azonnal házilag megkapja, ami neki kell. Az ifjusági könyvtárak egyesitése célszerűtlen. A központi könyvtár alapja a Gyámolitó könyvtára legyen, Örömmel üdvözli a lap modern átszervezését.

Scheer Rezső: A központositás szükségessége minden kétségen felül áll. A centrum a Gyámolitó legyen, mert ez a vakok társadalmi életének középpontja és helyisége is van. Az intézeti könyvtárak maradjanak meg, mert a vak növendékek mozgási szabadsága korlátolt. Selejtezni kell 1. a felekezeti iratokat, 2. a rossz helyesirásu anyagot. Jótékony hölgyektől teljesen preciz munkát várni nem lehet. Nyomdát Magyarországon nem remél, mert kevesen vagyunk. Legfeljebb igen fontos könyvet nyomtassunk, pld. szótárt. Az irást végezzék vakok, mert ezek pontosan dolgoznak s egyuttal munkaalkalmat is nyernek.

Séra Lajos: Pártolja az egyesitést. Amerikában hatalmas könyvtirak vannak bent az intézetekben is. A tulajdonról nem kiván vitatkozni, mert most minden az államé. Központi könyvtárt nem tud elképzelni nyomda nélkül. A háboru utolsó éveiben csak 25—30.000 K-án mult egy nyomda előteremtése. Hogy felekezeti könyvek vannak, az nem hiba, mert mindenki maga válogathatja ki olvasmányai anyagát. Jó volna egy fiók is a központ mellett. Központ a gyámolitó egylet könyvtára legyen, olvasótermekkel. Felügyelést a könyvtárügyi megbizott hivatala gyakoroljon. Ifjusági könyvtárak maradjanak meg az intézetek keretében.

Scheer Rezső: Helyreigazitásul: ő nincs ellene a nyomdának, de költséges volta miatt nem reméli a könyvtárak kibővitését tisztán nyomdai uton. A Vakok Közlönye hivatalos lap mellett, melynek elég közölnivalója van, jelenjék meg egy második is, amely szociális tartalmu dolgokat ismertessen.

Séra Lajos: A londoni Daily Mail szerkesztésében hetenként egy Braille nyomtatásu szám is megjelenik. Ilyet szeretne. E tárgyban a Légrády Testvérekkel és Hatvani Lajos báróval tárgyalt két évvel ezelőtt; de mivel a lapnak csak száz olvasója lett volna, és ez 35.000 koronába került volna, el kellett ejteni a kérdést.

Heródek Károly: Létesittessék egy központi könyvtár és e mellett legyen minden intézetnek házi könyvtára, hová a centrumból cirkuláris formában adassanak ki könyvek. Magvát a Gyámolitó erre alkalmas könyvei képezzék. Azt a vádat, hogy a könyvanyag a 18-ik század nivójának felelnek meg, szivesen vállalja oly értelemben, hogy a 18. századi felvilágosodás filozófusai is meg vannak bennük. A baj a dilettáns másolás. Bemutatja az Orsz. Intézet könyvtár-katalogusát: a Muzeumok és Könyvtárak Orsz. Felügyelőségének kijelölése szerint vettek könyveket (300 kor. évi segélyből), javarésze jó mű. Elsősorban ifjusági. Helyesli az egyesitést, ők szivesen átadják a szükséges könyveket.

Keller Nándor: Ő a 18-ik század vallásos irodalmát akarta kiselejtezni. Általános óhaj az egyesités, de ez nem zárja ki, hogy a nevelő intézeteknél könyvtár ne lehessen. De ezek is egységes kezelés alatt álljanak. Két nevelő intézetünk van. Az intézeti könyvtárak ne legyenek rigorózusak, merevek; a központnak legyen minden intézetben lerakata s ezek között állandó kicserélés folyjon. Az egészet vezessék a könyvtárügyi megbizottak. A nyomdát nem nélkülözhetjük (tankönyvek, lap). A volt Gyámolitóban van egy nyomda, de ez jelenleg is Frommer fegyvergyáros birtokában van.

Kőhalmi Béla elnök összefoglalja az első és második pontban létrejött megállapodásokat. A szakértekezlet szükségesnek tartja egy központi vakok könyvtárának létesitését oly módon, hogy az a Vakok Orsz. Szövetségének kezelése alatt álljon. Irányitják a könyvtárügyi megbizottak. E könyvtár létrejön az eddigi három könyvtár olyan anyagának egyesitéséből, mely az ifjuság nevelésén és elemi tudományos kiképzésen kivül leginkább a felnőtt vakok szükségleteit elégiti ki. A selejtezés elengedhetetlen; ez azon könyvválogatási elvek alapján fog megtörténni, melyek általában a Szabó Ervin-könyvtár közmüvelődési könyvtárainak összeállításánál alkalmaztattak. A közös központi katalogus elkészitése az első teendő, mely a különböző helyeken levő könyvanyagot cime szerint egyesiti. A tulajdonjog kérdése mindenütt elintézett kérdés, minden a proletár államé.

Keller Nándor: Szükséges, hogy a könyvtárak maguk ne állithassanak elő könyveket. A könyvek készitése egységes irányitás alatt legyen, központi kijelölés alapján. Ma azért kell selejtezni, mert ez a multban hiányzott.

Heródek Károly: A diktatorikus kijelölést nem tartja jónak, a könyvtárak maguk is nyomtathassanak könyveket.

Kőhalmi Béla: A diktatura nemcsak gazdasági, hanem szellemi is. A felekezeti propaganda helyett érvényesülnie kell a szocialisztikus szellemü nevelés diktandójának. A könyvek megjelenése ma nem a haszontól függ, hanem értékétől és szükségességétől, melyet irók és tudósok állapitanak meg. A Nevelő intézet is kiadhat könyvet, de bizonyos alkalmazkodás, cenzura kell, hogy érvényesüljön. Csak az nem állitható elő, ami indexen áll. Következik a könyvek előállitásának dolga.

Scheer Rezső: A Gyámolitó kapott a minisztertől kétszer pénzt nyomdai célokra, de a háboru miatt nem lehetett külföldről gépeket hozatni. Ez az összeg most letétbe van helyezve a likvidálásig, de egy uj nyomda céljaira megszerezhető. (Népjóléti népbiztosság.) Egy kis gépe van a nevelő intézetnek; a másik Frommer igazgató uj találmányu gépe, melyet ő kölcsönadott a mostani foglalkoztató intézetnek.

Balkay Géza: A nevelő-intézet nyomdája eddig 9 drb. könyvet állitott elő, ezért nem volt érdemes egy nyomdát részére lefoglalni. Legyen a két nyomda egyesitve, igy kevesebb költséggel jobb kihasználást érünk el.

Kőhalmi Béla: A nyomda ott maradhat az intézetnél, de a szövetség gondoskodjék kellő kihasználásáról. A folyóirat ügye a vakok kulturális autonomiájához tartozik; ezzel nem kiván részletesen foglalkozni. Információt kér a könyvek nem-nyomdai előállitásáról.

Scheer Rezső: Eddig két vak gépirójuk volt, kik kevés dijazásért dolgoztak. Hivatásos gépirónál meg van állapitva egy átlagos teljesitő képesség; mivel ez testi és szellemi munka, jól meg kellene fizetni. Naponként egy-két órát diktálnak egy diktafon-szerü készülékbe, azután abból irnak. A vakok hátránya, hogy nekik diktálni kell; viszont a látók nem irnak olyan precizen. A vakok azonkivül ezáltal munkaalkalmat is kapnak. A munkások szaporitása csak pénz- és papirkérdés. A benevolus irókat sem lehet negligálni, de irásaikat szakemberek nézzék át.

Keller Nándor: A vakok ügyei iránti érdeklődést kelti föl a julius 15-én megjelenő Vak Munkás.

Kőhalmi Béla: Megállapitja, hogy 1912-es adatok szerint a régi országhatárok között 18.000 vak volt. Háborus vak van kb. 800. Kéri a szövetséget, hogy delegáljon a könyvtárügyi megbizottak hivatalába egy szakembert. A szakértekezletet bezárja.

A Közkönyvtárak Gyüjtő és Elosztó Telepének munkája

Május 26-án kezdte meg Gyüjtő Telepünk munkáját és ez ideig nagyszámu elhagyott családi és magánkönyvtárakon kivül a következő feloszlott egyesületek könyvtárait szállitotta le Kinizsi-utcai raktárába:

Park klub-könyvtára 1184 drb.
Lipótvárosi Kaszinó 669 kötet és folyóirat.
Tiszti Kaszinó 11729 drb. kötött és füzött könyv, 821 drb. füzött folyóirat.
Országos Kaszinó 8622 drb. könyv, bel- és külföldi heti és havi folyóirat, 6 drb. fali térkép.
Józsefvárosi Kör könyvtára. 2910 kötet könyv.
Lipótvárosi Társaskör 3089 drb. kötött és 12 drb füzött könyv, 2 katalógus.
Ügyvédi kamara könyvtára 1350 drb. kötött és 302 drb. füzött könyv, egynéhány folyóirat, 48 drb. kotta.
Kereskedő ifjak társulata 1873 drb. könyv.
Terézvárosi Kaszinó 491 drb. kötött és 216 drb. füzött könyv, 589 drb. folyóirat.
Katholikus Kör 893 drb. kötött és 28 drb. füzött könyv.
Központi Demokrata-Kör 1359 drb. könyv.
Erzsébetvárosi Kör 1893 drb. könyv.
Országos Iparegyesület 4047 drb. kötött könyv és 8363 drb. füzött könyv.
Vegyiparosok Orsz. Szövetsége 607 drb. kötött könyv, 185 drb. füzött könyv, 56 drb. naptár, utazási kalauz és évkönyv.
Regnum Marianum 634 drb. kötött könyv, 258 drb. füzött könyv, 303 drb. füzött és kötött tankönyv és leolvasatlan folyóirat és 6 drb. fali térkép.

Ezenkivül raktáregyesitési szempontból ide szállittattuk a készletét a volt *Muzeumok és Könytárak Főfelügyelőségének* is és pedig 24356 drb. könyvet, füzetet és folyóiratot.

A leltározás ideje alatt lezárt könyvkereskedések és antikváriusokban járt könyvtáros repülő bizottságok által vásárolt könyvanyag beszállitása most van folyamatban, erről összefoglaló jelentést a szállitás befejezése után adunk.

A nyomdai termékek könyvtári megőrzése, bibliográfiai és statisztikai feldolgozása és a könyvtári szükséglet biztositása.

— A Közoktatásügyi Népbiztosság 60. K. N. sz. rendelete. —

1. §.

A Közoktatásügyi Népbiztosság a nyomdai termékek könyvtári megőrzése, bibliográfiai és statisztikai feldolgozása céljából ujból megállapitja a nyomdai termékek kötelező beszolgáltatására vonatkozó szabályokat.

2. §.

Beszolgáltatási kötelezettség alá esik egyezően az eddigi állapottal minden, Magyarországon nyomtatott, gépi sokszorositás utján készült nyomdatermék. Beszolgáltatási kötelezettség alá esnek tehát egyebek között a gépi sokszorositás utján készült föld- és térképek, hangjegyek, képes ábrázolások, műlapok, alkalmi nyomtatványok, falragaszok, szinlapok, műsorok, facsimilék stb.

3. §.

E rendelet életbelépésétől kezdve a 2. §-ban felsorolt minden nyomdai terméket négy példányban be kell szolgáltatni a Magyar Nemzeti Muzeum Széchenyi könyvtárába. A vakok részére készült könyvekből csak egy példányt kell beszolgáltatni. A beszolgáltatás havonta történik.

4. §.

A beszolgáltatást a nyomda termelési biztosa jegyzék kiséretében teljesiti. A jegyzék pontosságáért és teljességéért a termelési biztos az üzemi tanács tagjaival együttesen felel. A beszolgáltatás ismételt elmulasztása bűncselekmény, amely felett a forradalmi törvényszék határoz.

5. §.

A Nemzeti Muzeum Széchenyi könyvtára a beérkezett nyomdatermékek jegyzéket a nyomdatermékek átvétele után átadja a 22. K. N. rendelettel (l. a „Tanácsköztársaság" május 6-án megjelent 35. számában) létesitett Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézetnek.

6. §.

A beszolgáltatás ellenőrzése céljából a Szellemi Termékek Tanácsának Kiadói Termelő Osztálya kéthetenként közli a Bibliográfiai Intézettel ama művek jegyzékét, amelyeket nyomtatás végett átadott a Nyomdai Termelő Osztálynak. Egyben közli az ország területén működő nyomdai üzemek jegyzékét s havonként az ezekben bekövetkező változásokat.

7. §.

A beszolgáltatott példányoknak a nagy könyvtárak közötti célszerü szétosztásáról, bibliográfiai és statisztikai feldolgozásáról az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet gondoskodik.

8. §.

A nyomdai termékek könyvtárak számára szükséges példányszámának megállapitása végett a nyomdai termék kinyomatása előtti utolsó kefelevonatot el kell küldeni az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézethez. Ez az intézet elkésziti a nyomdai terméknek a könyvvel egyidejüleg készülő kataloguscédulájának kéziratát, megállapitja a terjesztendő példányszámon felül a könyvtárak szükségletét fedező példányszámot, valamint a kiállitásban esetleg szükséges változtatásokat és a könyvtári kötést; egyben ilyen irányu megrendeléseket tesz. A nyomdai termékek kiadói imprimálása csak az Országos Könyvtárügyi Intézet ezirányu intézkedésének közlése után történhetik. A közkönyvtárak részére készült nyomdai termékeket az érdekelt kiadói üzemek külön utasitás hiján a Közkönyvtárak Gyüjtő és Elosztó Telepére tartoznak szállitani.

9. §.

A Bibliográfiai Intézet a tudós és laikus közönség tájékoztatására időszakonként feldolgozza és közzéteszi a beérkezett köteles példányokat. E közlemények összegezéseképen a Bibliográfiai Intézet időről-időre külön munkálatokat ad ki.

10. §.

E rendelet kihirdetése napján lép életbe. Vele egyidejüleg érvényüket vesztik a köteles példányokról szóló régebbi szabályok is. (1897: XLI. t.-c. és az 1897: XXXV. t-c. 4. §-a.) Végrehajtásáról a Közoktatásügyi Népbiztosság gondoskodik s ellenőrzését az Országos Könyvtárügyi Tanács megalakulásáig a könyvtárügyi megbizottak utján gyakorolja.

Budapest, 1919. julius 16.

Közoktatásügyi Népbiztosság.

Bibliográfiai Intézet szervezése. A Közoktatásügyi Népbiztosság 60. K. N sz. rendelete uj alapokra helyezi többek között a magyar könyvészet ügyét is. Ez a rendelet adja meg az anyagi lehetőségét annak, hogy a 22. K. N. sz. rendelet alapján létesitendő Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet bibliográfiai osztálya működését megkezdhesse. A további teendő már most ennek a keretnek kitöltése. A Bibliográiiai Intézet megalakulásának kezdete volt Petrik Gézának állami bibliográfussá való kinevezése, melyet e lap első számában közöltünk. Ez az intézkedés egyben a tizévi Magyar könyvészetről és a folyóirat repertoriumról való gondoskodást is magában foglalja. A népbiztosság alább közlendő rendelete Szinnyei: Magyar Irók élete és műveinek befejező, helyesebben kiegészitő köteteinek továbbá szerkesztésére nézve intézkedik:

154373.919. sz.
VI. 1.

Gulyás Pál bibliográfusnak.

„A könyvtárügyi politikai megbizott előterjesztésére Önt a Muzeumok és Könyvtárak volt Országos Főfelügyelőségénél betöltött előadói munkakörének ellátása alól felmentem s jelenlegi illetményeinek meghagyásával megbizom a *Magyar Irók Élete és Művei* cimü forrásmunka pótkötetének szerkesztésével és sajtó alá készitésével azzal, hogy a munka előhaladásáról a könyvtárügyi megbizott utján időről-időre jelentést tegyen hozzám."

1919 jun. 22. *Lukács* s. k., népbiztos helyettese.

Bibliográfiai szakmunkássá kinevezte továbbá a népbiztos *Grosz* Magda elvtársat, aki a kurrens magyar könyvészeten fog dolgozni.

Beszámoló a könyvtárosi tanfolyamról

Programmszerüen érkezett el végéhez a könyvtárosi tanfolyam, melyet május 12-én nyitott meg a Közoktatásügyi Népbiztosság azzal a céllal, hogy a modern időknek megfelelő könyvtárosok hiányát pótolja. Óriási érdeklődés előzte meg a kurzust, se szeri, se száma nem volt a jelentkezőknek. Tetemes részüket vissza kellett utasitani, de azért nem hagyták visszariasztani magukat azok, akik egy ilyen tanfolyam bevégzésével a könyvtárosi pályára akartak eljutni. Azoknak a helyébe, akik egy vagy más okból nem kezdték meg a tanfolyamot, mások léptek és igy 179-re rugott a a beiratkozott hallgatók száma, akikhez még 30 kiküldött könyvtáros járult.

Az előadások tulnyomó része a Központi Egyetemen folyt le, a bölcsészeti karon meghallgatott egyes órák kivételével. A tananyag kereteit és beosztását e lapnak legelső számában közöltük, attól csak igen kevés eltérés volt az elmult 7 hét során. Néhány óra elmaradt, illetve más kollegiumba osztatott be: igy *Wilde* grafikai óráit *Conrád* Gyula pótolta a sokszorositó eljárásról tartott előadásaival, *Halási* Béla helyett *Kovács* Gábor foglalkozott a történelmi materiálizmussal a szociálista irodalomról tartott összesen négy előadása során. A külföldi irodalomról szóló ismertető előadások megtartását pedig *Babits* Mihály vállalta el. A modern irodaszervezésről *Palágyi* Tibor helyett *Hubert* Emil tartott előadást. Némely tárgyról nem lehetett az eredetileg tervezett órák keretében nem hogy kimerítő, de általánosságban tájékoztató felvilágositást sem nyujtani. Ezért *Braun* Róbert előadásait a reference-szolgálatról hatra, *Jaschik* Álmos előadásait a könyvkötészetről nyolcra kellett felemelni. Egyebekben hivek maradtunk eredeti programmunkhoz és elismeréssel kell adóznunk azoknak a szakembereknek, akik a könyvtárosi tanfolyam hallgatóinak magas szinvonalu előadásokat tartottak.

A tanfolyamon állandó gyorsiró-szolgálat volt s ennek alapján fokozatosan fognak megjelenni az egyes tantárgyakról készült jegyzetek szaklapunkban.

A programmban hirdetett látogatásokat is megtartottuk azzal a kiegészitéssel, hogy két közművelődési könyvtárat is megtekintettek hallgatóink: a Szabó Ervin könyvtár Királyi Pál-utcai és budai Vigadóbeli fiókjait. A Nemzeti Muzeum Széchenyi-könyvtárában tett látogatás alkalmával *Fejérpataky* László bevezető szavai után *Bártfai Szabó* László, *Holub* József, *Havran* Dániel, *Madarassy* László és *Keresztv* István tartottak előadásokat a tanfolyam hallgatóinak.

Elismerés illeti a nagy könyvtárak, könyvnyomtató és könyvkötő stb. műhelyek vezetőit, akik ezt a szemléltető oktatást gyakorlati felvilágositásaikkal teljessé tették. Különös súlyt fektettünk arra, hogy megismerjék hallgatóink a katalogizálást és könyvrendelést, ezért 20-as csoportokba osztva, sorra bevezettük őket a Szabó Ervin-könyvtár központjába is.

A hallgatók közül 62-nek havi 300 kor. összesen 37,200 kor. diáksegélyt utalt ki a Népbiztosság. A kurzus bevégzése után egy heti szünet lesz s annak elteltével megkezdődik a gyakorlati kiképzés, melyre a 179 hallgató közül egyelőre 92-en nyertek felvételt.

Bártfai Szabó László néhány szóval vázolta a könyvtár anyagának gyarapodását, aminek két forrása volt: az állami rendkivüli, 1870-től kezdve 2000 forintból álló rendes dotáció, a másik, az elsőnél sokkal bővebb, t. i. a társadalom áldozatkészsége. A levéltárra nézve ez olyan eredménnyel járt, hogy a kezdetben néhány száz darabból álló oklevélgyüjtemény, a Muzeum száz éves fennállásakor mintegy félmilliót tett ki, mostanság pedig az egymillió darabszámot közeliti meg, s tartalmilag szinte felbecsülhetetlen.

A levéltári osztály (helyesebben oklevélgyüjtemény) főbb csoportjai: a családi levéltárak (ezidőszerint 108), középkori oklevelek (1109—1526-ig), ujkori iratok, 1848/49-re vonatkozó iratok és kisebb nyomtatványok, emigrációs iratok, a világháborut illető iratok és nyomtatványok, cimeres levelek gyüjteménye, a budai, pozsonyi és szepesi kamarák irataiból álló pénzügyi és személyek szerinti oklevelek, céhiratok (1530-tól), a Magyar Keres-

kedelmi Társaság irattára, külföldi iratok, végül a máshol őrzött oklevelek, pecsétek, fényképek stb. másolatai.

Bemutatta az előadó az egyes csoportok 1—1 becses darabját is a hallgatóságnak, a Krisztus előtti 3. századból való papyrusra irt töredéket, Kálmán király 1109-ik évi oklevelét, IV. Béla 1251-iki aranybullás oklevelét, Patroh János 1437-ik évi festett cimerképes oklevelét, az 1849 április 19-iki függetlenségi nyilatkozat egyik nyomtatott példányát, Görgey 1849 augusztus 11-iki levelét Kossuthhoz, melyben a hatalom átadására hivja fel, végül az ujaradi molnárok 1843-ik évi céhszabályzatát.

Ezután *Holub József* a kéziratos emlékek muzeumi másik nagy csoportjával ismertette meg a hallgatóságot. Röviden vázolta a szorosan vett könyvtárral szervesen összefüggő *kézirattár* történetét, amelynek magja az alapító által adományozott 2000 darab kézirat volt, amelyik, bár már az első évtizedekben hatalmas szerzeményekkel gyarapodott, 1876-ig mégis együtt kezeltetett a nyomtatványokkal. Ekkor azonban e csoport különvált a nyomtatványoktól, s nemsokára kivált ebből is a rohamosan növekvő levéltár, a történelem közvetlen forrásainak gyüjteménye. A kézirattár igy azután a szorosan vett szellemi élet kéziratos emlékeinek gyüjteménye lett.

Előadó azután a kézirattár egyes csoportjait ismertette néhány különösen értékes vagy jellemző darab bemutatásával kisérve:

a) Középkori iratok (codexek): 1. Magyar nyelvemlékek, 2. idegen, elsősorban latin nyelvü codexek (külön kiemelve a Corvinák).

b) Ujkori kéziratok.

c) Irodalmi levelek.

d) Zenei kéziratok és levelek.

Előadó minden csoportnál vázolta, hogy mily természetü dolgokat foglal az magában s minő módon van az rendezve és katalogizálva.

Havran Dániel ismertette a nyomtatványi osztály időrendileg első csoportját, az ősnyomtatványokat. A gyüjtemény a nyugati országos könyvtárakéhoz képest kicsi, 1200 darabból áll (azoké 10.000) s lassan gyarapodó, mert a muzeum könyvtára csak a magyarországi vonatkozásu inkunabulumot vásárolja. Bemutatta a gyüjtemény következő darabjait:

Cicero: De oratore. Subiaco 1465 körül. Evvel kapcsolatban szólt az ősnyomtatványok külső alakjáról, papir- és hártyanyomatokról, betütypusokról, kolofonról, a cimlap fejlődéséről, lapszámozás és kötésről.

Turóczi: Chronica hungarorum. Augsburg, 1488. Ismertette az inkunabulumok diszitését (rubricator-miniator, fametszet).

Chronica hungarorum, Buda 1473. Hess András. Vázolta a könyvnyomtatás elterjedését, beszélt a hazai egyetlen XV. századi nyomdáról, a külföldön működő magyarországi nyomdászokról.

Missale Strigoniense. Venezia 1486. Ismertette a budai kiadó könyvkereskedők diszes kiállitásu egyházi szerkönyveit, melyeket hazai egyházak részére külföldön: Venezia, Augsburg, Nürnbergben nyomattak.

Pelbartus de Temesvar. Sermones. (H. é. n.) Pelbartnak és kortársainak: Magyarországi Mihálynak és Láskai Osvátnak külföldön is népszerü egyházi szónokoknak beszédei a század végén s a következő elején mintegy 20—20 kiadásban jelentek meg, gazdag sorozat van belőlük a könyvtár gyüjteményében.

Végül beszélt még az ősnyomtatványok ritkaságáról (korai ősnyomtatványok, editio princeps-ek stb.), áráról, katalogizálásáról s felállitásáról.

Madarassy László bemutatta a Régi Magyar Könyvtár I. részének ugy nyomdatörténeti mint irodalomtörténeti szempontból legjellemzőbb darabjait. Kezdte a krakói és bécsi magyar nyomtatványokon, nevezetesen Komjáthy Benedeknek: „Epistolae Pauli lingua hungarica donatae", Ozorai Imrének „De Christo et eius Ecclesia", Pesti Gábornak „Novum testamentum" és „Aesopi phrygis fabulae" c. művein. Részletesebben foglalkozott az első magyarországi magyar nyelvü könyvekkel, mint: Sylvester Jánosnak „Grammatica Hungaro latina" és „Uj testamentum magyar nyelven" c. műveivel. Hangsulyozta a kolozsvári első Heltai Gáspár-féle nyomda művelődéstörténeti fontosságát, mely az első népszerü könyveket adta a nép kezébe negyedszázadon keresztül. (Heltai bibliafordításai, Tinódi Krónikája, Heltai Krónikája, Melius Herbariuma, különböző énekeskönyvek és széphistóriák!) Kiemelte az első debreceni nyomdának Melius vezetése alatt kifejtett nagy tevékenységét, a nagyváradi és gyulafehérvári nyomdák keletkezését. Külön foglalkozott az 1590. évben nyomtatott „Vizsolyi Bibliá"-val. A XVII. század nyomdatermékei közül bemutatta egy-egy jellemző példányát a pozsonyi és nagyszombati u. n. „jezsuita-nyomdáknak" a lőcsei és bártfai nyomdáknak (lőcsei kalendárium!) és a „Magyar Elzevir"-nek, Tótfalusi Kiss Miklósnak Amsterdamban nyomtatott bibliáját. Az irodalomtörténeti vonatkozásu művek közül Zrinyi „Adriai tengernek syrenája" cimü bécsi 1651. kiadását.

Kereszty István a hirlaptárat mutatta be. A hirlapirás elég későn jutott hozzánk, még az 1705-ben Rákóczi táboraiban szerkesztett „Mercurius Hungaricus", illetőleg „M. Veridicus" sem rendszeresen jelent meg. Első rendes időközben megjelenő lapunk az akkori országgyülési székhelyen s az akkori tudományos müveltség nyelvén irott „Nova Posoniensia" 1722; ezt követték ugyanott a „Pressburger Zeitung" 1764 (ma is él) és a „Magyar Hirmondó" 1780—87. Mikor már sajtónk lombosodott is: a cenzura miatt csak kéziratban terjedt Kossuth „Országgyülési Tudósitások"-ja, aki utóbb az első politikai napilapot inditotta, a „Pesti Hirlap"-ot. Az első képeslap, az első élclap s az első igazi néplapok a nagy évre, 1848-ra estek: „Ábrázolt folyóirat" (Kassa). „Charivari", „Nép Barátja" (Arany János Debrecen), „Munkások Ujsága" (Táncsits Mihály).

Az 1848—49-i virágzást nagy visszaesés követte 1850-ben, de hamarosan ujra fellendült a sajtóélet, mert különösen 1867 óta a fővárosban és vidéken egyre nagyobb arányokat ölt.

Végül Fejérpataky László a könyvtár fővezetője néhány szó kiséretében az előadást berekesztette.

A gyári munkáskönyvtárak ügye.

A gyári munkás- és üzemi könyvtár szervezési munkáinak megkezdése dolgában kérdőivek szétküldése utján érintkezésbe léptünk *73 üzemmel.*

A kérdőivek adatai alapján megkezdődött és *rövid idő mulva be is fejeződik* a következő gyárakban a könyvtár szervezése:

A *Ganz-Danubius kocsigyár* Kőbányai-ut, 4200 munkás számára nagy könyvtárszobát, tágas olvasó- és előadótermet és az ifjumunkások számára külön olvasótermet állit, a termek berendezése gyakorlati és szép, a gyárnak addig is elsőrangu műszaki könyvtára van.

A *Fegyver- és gépgyár* mintegy 5000 munkást foglalkoztat, díszes, a magasztos kulturális célnak külsőleg is megfelelő könyvtárat és olvasótermet épít, amelynek építési beosztása, berendezése igazán mintaszerü. Az építkezés már kész, a felszerelés, amelyet teljesen a gyár maga készit, két-három héten belül szintén elkészül, ugy hogy a Fegyvergyári könyvtár és a Ganz Danubius gyár könyvtára *még ebben a hónapban megnyithatók* lesznek.

A *Magyar ruggyantaárugyár*, amely 500 munkást foglalkoztat, most rendezi be szép 40 m² nagyságú könyvtárát és mintegy 140 m² terjedelmü olvasószobáját. Ez a könyvtár egyuttal a *Hadügyi népbiztosság II. személyautó osztálya* 1000 alkalmazottjának könyvszükségletét is kielégitheti.

A *Telefongyár*nak 450 alkalmazottja és mintegy 600 kötetes könyvtára van. Könyvtári központnak alkalmas, de nincsen megfelelő helyisége, sőt még könyvtár épitésére alkalmas területe sincsen a gyártelepen. Ezért a következő megoldáshoz folyamodtunk: a Telefongyárral együtt a szomszédos *Walla-cementgyár, Gyukits és Társa* kalapgyár, *Tessényi* asztalosgyár, *Gróf testvérek* vegyészeti gyár és a *Budapesti egyesült városi villamos* zuglói végállomása munkásai számára a Villamos vasutak egy centrális fekvésü telkén egy közös könyvtár elhelyezése számára *külön könyvtárépületet* emelünk. Az Épitési direktórium megértő előzékenysége következtében a könyvtárpavillon négy hét alatt elkészülhet.

Közvetlenül a megnyitás előtt áll a *Lenke-uti Központi Katonai Ruhatár* könyvtára is. Itt 1000 a könyvigénylők száma. A Ruhatárnak 300 kötet könyve van már és könyvtárszobájának berendezése teljesen kész.

Tárgyalások folynak az üzemi könyvtár létesitése végett a *Katonai konzervgyárral*, a *Magyar pamutiparral* (Ujpest) és az *Ericsson* gyárral.

A felsoroltak közül hat üzemben négy-nyolc héten belül megnyithatók lesznek az üzemi könyvtárak. E könyvtárak kezelése egységesen fog történni és már készülnek a nyilvántartási és kezelési nyomtatványok, és folyik az egyes üzemi könyvtáraknak kiszolgáltatandó könyvek kiválasztása.

A budai közművelődési könyvtár megnyitása

Junius 24-én, ugyanabban az órában, mikor a budapesti ellenfordalom kirobbant, mi a tudásnak és közművelődésnek uj kapuját nyitottuk meg a reakció fészkében, Budán.

A budai könyvtár nagy jelentőségét hangsulyozandó, bizonyos ünnepélyességgel készülődtünk a megnyitásra. Ugy akartuk, hogy a képoktatásügyi népbiztosság, a könyvtárügyi megbizottak, a Központi Munkás- és Katonatanács Elnöksége, a Szabó Ervin-könyvtár vezetősége és a 2. kerületi Munkás- és Katonatanács együttesen adják át a könyvtárat a budai proletároknak. Nem egészen ugy volt; *Lukács György* népbiztost, *Ágoston Péter* elnököt, *Dienes László* könyvtárügyi politikai megbizottat és *Ertler Antalt*, a II. kerületi Munkás- és Katonatanács titkárát gépfegyvertüzzel állitották meg a fehér monitorok, amint a Központi Munkás- és Katonatanács üléséről az Erzsébet-hidon át a Corvin-téri könyvtárba igyekeztek.

Gépfegyverek ropogtak, amikor *Kőhalmi Béla* elvtárs, a könyvtárügyek helyettes megbizottja a könyvtárt a dolgozóknak átadta és ágyu dörgött, mikor a 2. kerületi Munkástanács megbizottja átvette a proletáriátus nevében. *Braun Róbert* a Szabó Ervin-könyvtár vezetője, fegyverzajban tett igéretet, hogy a könyvtár az egész szervezet nagy alapitója, Szabó Ervin szellemében fogja a közművelődés ügyét szolgálni.

Sokan jöttek el. És ha akadtak olyanok is, akik az első puskaszóra megfutamodtak, még mindig elegen maradtak, akik az igéretet felfogták. Melegen köszöntötte az egybegyült közönség a könyvtár átszervezőjét *Szauder Erzsébet* elvtársnőt, aki a patriarchalisan elavult Budai Könyvtáregyesület-nek könyvtárából pár hét alatt modern nyilvános könyvtárat szervezett.

A volt érdekképviseleti könyvtárak.

Mult számunkban már hirt adtunk a Magyar Közgazdasági Könyvtár és Archivum megalakitásáról. A Tanácsköztársaság kormányrendelete ugyanis feloszlatta a volt hivatalos és magán gazdasági érdekképviseleteket és a Közoktatásügyi Népbiztosság, hogy ezek értékes könyvtárait és archivumait továbbra is hozzáférhetővé tegye, azaz amennyiben nem voltak nyilvánosak, megnyissa a közhasználatnak, a könyvtárügyi politikai megbizottak javaslata alapján 1919. évi április hó 2-án kelt rendeletével a nyilvános és magántestületek közgazdasági szakkönyvtárainak és archivumainak — mint a nyilvánosság rendelkezésére bocsátott intézménynek — további működését elrendelte.

A könyvtárügyi megbizottak április 5-iki értekezletén megállapitást nyert, hogy mely könyvtárak egyesitéséből fog előállani a Magyar Közgazdasági Könyvtár és Archivum. A legutóbbi számunkban közölteken kivül fentartásra, illetőleg egyesitésre alkalmasnak találtattak:

1. *Az Országos Malomegyesület* könyvtára.
2. *A Fővárosi Kereskedők Egyesületének* könyvtára.
3. *A Pesti Lloyd Társulat* könyvtára.
4. *A Magyar Kereskedelmi Csarnok* könyvtára, végül
5. *A nagy bankok* szakkönyvtárai.

A felsorolt könyvtárak részint azonnal biztonságba helyeztettek, részint beszállittattak a volt Kereskedelmi és Iparkamarának Lukács helyettes népbiztos által zár alá vett helyiségeibe. Azok, amelyeknek megőrzését az illető könyvtárhelyiséget lefoglalva tartó közhatóság vállalta el, lajstromozva helyükön maradnak, mig feldolgozás alá nem kerülnek.

A Magyar Közgazdasági Könyvtár és Archivum közelebbi feladata lesz:

1. a közgazdasági tudományos kutatást szolgálni,
2. gyakorlati felvilágositást adni a konstruktiv munkát végző hatóságoknak és magánfeleknek,
3. a főiskolai közgazdasági szakoktatás támogatása.

Az intézet archivumának főbecse abban áll, hogy a közgazdasági tudományra, valamint a gyakorlati gazdasági életre vonatkozó bel- és külföldi anyagot részleges cimszavak szerint feldolgozva kooperál a könyvtárral.

A könyvek elosztásának központi irányitása.

— A Corvina 1919 julius 10-iki számából. —

A nagy papiroshiány miatt könyvtermelésünk olyan erős mértékben csökkent, hogy az összes könyvüzemeket rövid idő alatt katasztrofális helyzetbe sodorhatja. Ezt a katasztrófát elősegiti még az, hogy a közönség tekintet nélkül a könyvszükségletére, mániákus mohósággal vásárolja fel a könyveket, miután a könyv ugyszólván ma már az egyetlen cikk, mely a szabad forgalom tárgyát képezi.

Ennek a nagyfoku könyvkeresletnek az a következménye, hogy ugy az egyes könyvkereskedők, mint a könyvterjesztő vállalatok az utóbbi hetekben egyre nagyobb példányszámokat hozatnak be a könyvkiadóktól tekintet néikül a rögtöni szükségletükre. Minden egyes üzemnek az a törekvése, hogy minél több könyve legyen raktáron, hogy igy üzemét beláthatatlan időkig elláthassa. Egészségtelen verseny fejlődött már ki a könyvek behozatalánál és megtörtént, hogy egyes könyvekből némely vállalat százszámra hozatott, mig másoknak egyetlen egy példány sem jutott belőle. Ennek a rend-

ellenes állapotnak meggátlására a Szellemi Termékek Országos Tanácsa könyvüzemeket szocializáló ügyosztálya már intézkedéseket tett. A könyvek elosztását szabályozta. Dacára annak, hogy minden bürokratikus intézkedést eddig el akartak kerülni, mégis meg kellett szervezni a központi könyvelosztást, mert igy a könyvárusitás rövid néhány hét alatt teljesen csődöt mondott volna. A Közoktatásügyi Népbiztosság 10. számu belső rendelete szabályozza a könyvek behozatalának technikáját. A könyvelosztó üzemeknek az eddigi gyakorlat szerint csak egy uttal lesz többjük. A könyvüzemeknek szocializáló ügyosztályba kell vinni a behozatali cédulát bemutatás miatt. Az ügyosztály kvótát állapit meg minden könyvárusitással foglalkozó szervnek; szortiment könyvkereskedelem, vidéki árusitás, a terjesztés, vasuti árusitás stb. stb. Olyan precizitással fektetik le ezen munkálatokat, hogy még a Szellemi Termékek Országos Tanácsának könyvterjesztő osztálya sem hozathat be könyveket a kvóta figyelembevétele nélkül. Ilyen módon megszüntetik a ma fennálló anomáliát és lehetővé teszik minden egyes könyvelosztó szervnek azt, hogy külön spekuláció nélkül átéljék ezt a válságos helyzetet, amelyet részben a papirhiány, részben az egyéb gazdasági körülmények teremtettek. A behozatalt részletesen a már emlitett 10. számu belső rendelet alapján kell eszközölni. Ezáltal a behozatal semmiféle hátráltatást nem szenved, a behozatali cédulákat a szocializáló ügyosztályban azonnal elintézik és az megvárható. Ezt biztositja az a rendszer, hogy minden könyvkiadó vállalat egyik tisztviselője a központban ül és kijelöli azt, ami teljesen elfogyott és megállapitja már központilag a kvóta szerinti járandóságot.

Az erre vonatkozó rendelet a következő:

A közoktatásügyi népbiztosság VII. számu belső rendelete.

1. §.

A szocializált könyvkiadók 1-től 9 számig könyvet nem szolgáltathatnak ki sem szocializált üzemeknek, sem a nem szocializált könyvüzemeknek, sem magánosoknak. (A pártkönyvkereskedéseknek és a Szellemi Termékek Országos Tanácsa terjesztő osztályának sem.)

A könyvek kiszolgálására engedélyt csak a Szellemi Termékek Országos Tanácsának könyvüzemeket szocializáló ügyosztálya adhat.

2. §.

A le nem szállitott rendelések is csak ugy adhatók ki, ha a Szellemi Termékek Országos Tanácsának könyvüzemeket szocializáló osztálya bélyegzőjével látják el és ha az ügyosztály vezetője aláirja.

3. §.

Ugy a termelőbiztosokat, mint az üzemi biztosokat és a munkástanácsot személyesen tesszük felelőssé minden olyan kiszolgálásért, amit nem a Szellemi Termékek Országos Tanácsa engedélyével adnak ki.

Ez a rendelet a mai napon lép életbe.

Budapest, 1919 junius 23.

Könyvüzemi előadások.

A „Corvina" f. hó 10.-i számában teszi közhirré a Szellemi Termékek Országos Tanácsa, hogy rendszeres könyvüzemi előadásokat fog rendezni s ennek első ciklusa már e hónapban megkezdődik. A könyvkereskedői üzemek alkalmazottai saját hibájukon kivül éppen azon a téren, melyen élethivatásukat lemorzsolták: az irodalom és a bibliografiai szakképzettség terén csaknem teljesen idegenek voltak. A kapitalista önzés megkövetelt ugyan súlyos ismereteket, de azzal nem törődött, hogy a könyvüzemek munkásai ezt meg is szerezhessék. Az a segéd, akit kora ifjuságától kezdve nap-nap után a pult mögött állni kényszeritett a kenyérharc, 13—14 órás napi munka után igazán nem juthatott hozzá, hogy oly ismeretekben képezze ki magát, amilyeneket az üzletben gyakorlati uton nem szerezhetett meg.

A burzsoátársadalom könyvkiadópiacának évtizedes bünét tette jóvá a kommunista állam ezen könyvüzemi tanfolyam rendezésével, melyen könyvüzemi munkásokon kivül bárki részt vehet; hiszen a könyvüzemek nagymérvü fejlesztése rövid idő alatt megtizszerezi a szükséges munkaerőt.

A proletárállamban ezáltal egy csapással megváltozik a könyvüzem munkásainak a sorsa. Az uj elemek bevonása és a régi keretek kibővitése e szakelőadások kulturális légkörében bizonyára meg fogja teremteni azt a müveltségi nivót, mely nélkül a jövő könyvüzemei el sem képzelhetők.

Az előadások nemcsak kizárólag szakmai, hanem irodalmi és művészeti tárgyuak is. Programmjuk a következő:

A kézirattól a nyomásig. Tartja: *Andai* Gyula.
Terjesztés. 3 előadás. Tartja: *Barna* Sándor.
Képzőművészet. 6 előadás. Tartja: *Bálint* Aladár.
Külföldi irodalom propagálása. Tartja: *Benedek* Marcell.
A „barszortiment". 2 előadás. Tartja: *Dick* Manó.
A szortiment. 3 előadás. Tartja: *Gergely* Rezső.
Könyvtermelés és társadalom. 3 előadás: Tartja: *Kende* Ferenc.
Könyvtechnika. 4 előadás. Tartja: *Kner* Imre.
Könyvtárpolitika. 4 előadás. Tartja: *Kőhalmi* Béla.
Szociológia. Tartja: *Nagy* Dénes.
Tudományos antiquarium. 3 előadás. Tartja: *Ranschburg* Gusztáv.
Modern irodalom. 2 előadás. Tartja: *Schöpflin* Aladár.
Bibliográfia. 2 előadás. Tartja: *Steinhofer* Károly.
Zeneműkereskedelem. 4 előadás. Tartja: *Sugár* Jenő.
Könyvtárakról. Tartja: *Varró* István.

A ciklusra vonatkozó közelebbi adatok körlevélben és napilapokban lesznek közölve. Jelentkezés: Szellemi Termékek Országos Tanácsa könyvüzemi ügyosztályánál, Budapest, V., Markó-utca 25. (IV. emelet, 405. sz) alatt. Jelentkezni irásban is lehet. Felvételről külön értesités megy. A tanfolyamok ingyenesek.

Könyvtári kérdőiv. A Tanácsköztársaság könyvtárpolitikai programmjának eredményes keresztülvitele érdekében szükséges, hogy a nyilvános könyvtárak jelen állapota és szükségletei felől a legpontosabban tájékozódjunk. E czélból kérdőivet bocsájtunk ki, melyet egyelőre a budapesti nyilvános könyvtáraknak küldünk meg. A kérdőiven mindazon adatok számára van hely, melyek a könyvtár jelen állapota és szükségletei megismerése céljából figyelembe veendők. Külön rovatokat tartalmaz a könyvtár állományára, irányára, utolsó évi gyarapodására, katalógusaira, bevételeire és kiadásaira, személyzeti viszonyaira, forgalmára, helyiségi viszonyaira, felszerelésére és terjeszkedési lehetőségeire vonatkozó adatok számára. A kérdőivek pontosan kitöltendők és sürgősen visszaküldendők.

A szerkesztésért felelősek: Dienes László és Kőhalmi Béla.
Pápai Ernő müintézete, Budapest, Szerecsen-u. 65.

Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet szervezése.

A Közoktatásügyi Népbiztosság 65. K. N. számu rendelete.

Az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet szervezeti szabályzata.

1. §.

Az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet feladata az ország könyvtárügyének és a könyvtárakkal összekötött tudományos kutatásnak és népnevelő munkának egységes vezetése, valamint felügyelete.

Hatáskörébe tartozik tehát: 1. A köztulajdonba vett és a Közoktatásügyi Népbiztosság hatáskörébe utalt tudományos és közművelődési könyvtárak dologi és személyi ügyeinek intézése. 2. Az egész ország könyvtárügyének egységes terv alapján történő organizációja, azaz a meglevő könyvtárak észszerü átszervezése és továbbfejlesztése, uj könyvtárak alapitása, feleslegesek megszüntetése. 3. A könyvtárügyi szervezet és könyvtári munka észszerüvé és egységessé tétele. 4. A tudományos kutatás könyvtári segédeszközei, bibliográfiák stb. előállitásának egységes irányelvek szerint való vezetése. 5. Könyvtáros-képzés. 6. Könyvtári ismeretek fejlesztése és terjesztése.

2. §.

Feladatának megfelelően az Intézet a következő osztályokra tagozódik:

A) Az Intézet vezetőjének és állandó helyettesének titkársága és az Intézet központi irodája.

B) Könyvtárügyi főosztály.

1. A tudományos szakkönyvtárak osztálya s a tudományos szakképzéshez szükséges könyvek osztálya. (Felsőiskolai tanulók könyvellátása, diákolvasók stb.)

2. Közművelődési könyvtárak (kerületi könyvtárak, gyári, kaszárnya, ifjumunkás stb.) könyvtárak.

3. Közkönyvtárak könyvgyüjtő és elosztó telepe. Duplumközpont.

4. Könyvtártervező és központi anyagbeszerző (könyvtártechnikai) osztály.

C) Bibliográfiai főosztály.

1. Magyarország bibliográfiája (kurrens bibliográfia, retrospektiv bibliográfia, magyar folyóiratok repertóriuma stb.).

2. Szakbibliográfiák és speciális bibliográfiai munkák osztálya.

3. Magyar könyvtárak központi katalógusa és központi felvilágositó irodája.

4. A könyvtárakat katalóguscédulával központilag ellátó osztálya.

D) Könyvtárosképző-főiskola (belekapcsolva az Országos szakképző főiskolába).

E) Könyvtárkisérleti állomás, mely egy tudományos szakkönyvtár és egy közművelődési könyvtárból áll. Ez a két könyvtár organikusan illeszkedik ugyan be Budapest fővároskönyvtárügyébe, mégis uj rendszereknek, reformoknak kipróbálása céljából, továbbá mint a könyvtáros-főiskola gyakorlóhelye, közvetlenül az Intézet alá tartozik.

F) Könyvtárügyi és bibliográfiai szakkönyvtár.

G) Könyvtárügyi és bibliográfiai kiadványok osztálya.

3. §.

Az Intézet vezetőjét és helyettes vezetőjét a közoktatásügyi népbiztosság nevezi ki, amelynek a vezető közvetlenül felelős. Az Intézet többi alkalmazottját a közoktatásügyi népbiztosság az Intézet vezetőjének előterjesztése alapján nevezi ki.

4. §.

Az Intézet vezetője köteles az Intézet következő évi költségvetési javaslatát s ezzel egyidőben a javaslathoz csatolva a következő év munkálatainak részletes tervezetét a közoktatásügyi népbiztosságnak bemutatni.

5. §.

Az elfogadott munkaterv kereteiben az Intézet vezetője a munkálatokat saját hatáskörében rendeli el s ezek költségeire az Intézet elfogadott költségvetésének kereteiben utalványozási joga van.

6. §.

Az Intézet vezetője évenként köteles részletesen beszámolni a Közoktatásügyi Népbiztosságnak a lefolyt évben végzett munkálatokról. A lefolyt év költségeiről pedig tudomásulvétel céljából köteles részletes elszámolást adni. A Népbiztosság a költségek elszámolását rövidebb időközökben is követelheti az Intézet vezetőjétől.

7. §.

Az Intézet személyzeti, dologi, valamint pénzkezelési ügyeinek ellenőrzésére nézve a hasonló intézetekre fennálló rendelkezések mérvadók.

8. §.

A jelen szabályzat által nem érintett ügyeket, valamint az Intézet egyes osztályainak ügyeit részleteiben az Intézet vezetője által megállapitott s a közoktatásügyi népbiztosság által jóváhagyott ügyrend szabályozza.

Budapest, 1919. julius 30.

Közoktatásügyi Népbiztosság.

A Közoktatásügyi Népbiztosság 66. K. N. számu rendelete.

1. §.

Az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézetnek a 65. K. N. számu rendelettel megállapitott szervezeti szabályzata azonnali hatálylyal életbelép.

2. §.

Az 1. §-ban emlitett szervezeti szabályzat életbelépésével egyidőben a 22. K. N. rendelettel (l. a „Tanácsköztársaság“ május 6-án megjelent 35. számában) megállapitott könyvtárügyi politikai megbizotti hatáskör átszáll az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet vezetőjére.

Budapest, 1919. julius 30.

Közoktatásügyi Népbiztosság.

A vakok központi könyvtárára vonatkozó rendeletek.

1. §.

A vakok összes pontirásu könyvtárait a közoktatásügyi népbiztos köztulajdonba veszi s ezek egységes kezelése, fejlesztése és jobb kihasználása céljából elrendeli, hogy a Vakok Országos Nevelőintézete és a Wechselmann-féle intézet könyvtáraiban levő ama pontirásos könyvanyag, mely az ifjuság nevelésével vonatkozásba nem hozható, továbbá azok a könyvek, amelyeket felnőttek is szivesen olvasnak és két vagy több példányban vannak meg a nevelőintézetek könyvtáraiban, egy példányban a felnőtt vakok olvasószükségleteinek ellátására a Vakok Országos Szövetségében (volt Vakokat Gyámolitó Országos Egyesület) létesitendő Vakok Központi Könyvtárába beutalandók.

2. §.

Viszont elrendeli a Népbiztosság, hogy a Vakok Országos Szövetségé Könyvtárában levő ifjusági könyvanyag a nevelőintézetek könyvtáraiban helyeztessék el.

3. §.

Elrendeli a Népbiztosság az összes intézetekben, foglalkoztatókban (Hadi Vakok Intézete) és könyvtárakban levő pontirásos könyvek központi katalogizálása elkészitését. A központi katalogus a Központi Könyvtár katalogusával együtt kezelendő.

4. §.

Elrendeli a Népbiztosság a pontirásos könyvanyagnak tartalom és kivitel szempontjából való átvizsgálását és selejtezését.

5. §.

Ez intézkedések keresztülvitelét a Népbiztosság az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet vezetésével a Vakok Könyvtárügyi Bizottságára bizza, mely a Közoktatásügyi Népbiztosság II/4. és VII/3. ügyosztályának megbizottaiból, a Népjóléti és Egészségügyi Népbiztosság vakügyi előadóiból és az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet által kijelölendő látó könyvtári szakmunkásból áll.

6. §.

Jelen rendeletről az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet vezetői, a Közoktatásügyi Népbiztosság II/4. és VII/3. ügyosztálya, Népjóléti Népbiztosság, Keller Nándor és Scheer Rezső vakügyi szakelőadók, a Vakok Országos Nevelőintézete, a Vakok Országos Szövetsége és a Wechselmann-féle vakok nevelőintézete, továbbá a Hadi Vakok Intézete értesitendők.

Budapest, 1919. julius 25. *Lukács* s. k.
népbiztos.

Bánó Miklós elvtársnak.

Az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet vezetőjének előterjesztésére kinevezem Önt a Vakok Könyvtárügyi Bizottságának tagjává.

Budapest, 1919 julius 25.

Lukács sk., népbiztos.

Keller Nándor elvtársnak.

Az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet vezetőjének előterjesztésére kinevezem Önt a Vakok Könyvtárügyi Bizottságának tagjává.

Budapest, 1919 julius 25.

Lukács sk., népbiztos.

*

Séra Lajos elvtársnak.

Az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet vezetőjének előterjesztésére kinevezem Önt a Vakok Könyvtárügyi Bizottságának tagjává.

Budapest, 1919 julius 25.

Lukács sk., népbiztos.

Az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet vezetőinek előterjesztésére kinevezem Önt a Vakok Országos Szövetségének kezelésében levő Vakok Központi Könyvtárához könyvtáros-nyomdásszá.

Erről az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet vezetői, Balkay Géza és a Vakok Országos Szövetsége, valamint a Közoktatásügyi Népbiztosság II/4. és VII/3. ügyosztálya értesitendő.

Budapest, 1919. julius 25. *Lukács* s. k.
népbiztos.

A volt Omge könyvtára — Földmives szakkönyvtár.

159314/919/VI. I. sz.

Elrendelem, hogy a volt Omge könyvtára átszerveztessék Földmüves-szakkönyvtár néven mezőgazdasági szakkönyvtárrá és a közönség számára haladéktalanul nyittassék meg.

Elrendelem továbbá, hogy az Omge könyvtárának katalogusa a Mezőgazdasági Muzeum és Földmüvelésügyi Népbiztosság könyvtárának katalogusaival egyesittessék. Illetőleg ez utóbbi könyvtárak katalogus-céduláiról másolatok készittessenek és a cédula-másolatok az Omge könyvtárának cédula-katalogusával közösen elrendeztessenek.

A rendelet végrehajtását az Országos Könyvtárügyi és Bibliográfiai Intézet vezetőjének kötelességévé teszem.

Lukács s. k.
h. közokt. népbiztos.

A volt Omge könyvtára átszervezésére vonatkozólag egyidejüleg kiadott rendeletem szövegének tudomás és miheztartás végett idecsatolása mellett, Ön javaslatára a Földmüvelésügyi szakkönyvtárhoz (Omge könyvtára) Murányi Nándor, Telcs Béla és Gacsó Károly elvtársakat könyvtári szakmunkásokká nevezem ki. Nevezett elvtársakat felhivom, hogy a könyvtárügyi népbiztosi rendelet szigoru betartásáról gondoskodjanak.

A katalogus-egyesitési munkálatok megszervezésével és a Földmüves Szakkönyvtár felügyeletével Podmanicky Horác elvtársat bizom meg.

Budapest, 1919. julius hó 15.

Lukács s. k.
h. közoktatásügyi népbiztos.

A szerkesztésért felelősek: Dienes László és Kőhalmi Béla.
Pápai Ernő müintézete, Budapest, Szerecsen-u. 65.

KISZORGÁ
so. szorosító
IX. Vaskapu-u 1. T: 339-129
F.v: Berkó Pál

Készült 200 példányban
Tsz:1037/67